



HOGESCHOOL  GENT
LID VAN DE ASSOCIATIE UNIVERSITEIT GENT
Departement Handelswetenschappen en Bestuurskunde

Masterproef

Tax shelter in de boekensector

Inne Lemmens

Master Handelswetenschappen
Afstudeerrichting Accountancy en Fiscaliteit

Promotor: Dhr Antoine Doolaeghe
Academiejaar 2010-2011

Woord vooraf

Om mijn master in de Handelswetenschappen in schoonheid te eindigen, schreef ik met veel plezier deze masterproef binnen het kader van mijn afstudeerrichting accountancy en fiscaliteit. In deze verhandeling wordt de tax shelter behandeld en daarbij wordt specifiek de toepassing van deze maatregel in de boekensector besproken. Via mijn bachelorproef kwam ik vorig jaar reeds in contact met het onderwerp tax shelter. Aangezien het thema mij toen al enorm boeide, leek het mij interessant om in mijn masterproef het onderwerp verder uit te diepen. De tax shelter-wetgeving is dan ook een erg boeiende en evoluerende materie binnen de juridische wereld. Omwille van het grote succes van de tax shelter in de Belgische filmindustrie, wordt er geopperd om deze maatregel uit te breiden naar de boekensector. Een onderzoek voeren naar een eventuele uitbreiding van de tax shelter lijkt mij zeker de moeite waard. Naast het onderzoek dat ik vorig jaar reeds verrichtte in de filmwereld, gaat dankzij deze masterproef ook de boekenwereld voor mij open.

Om het thema van mijn masterproef voldoende onderbouwd uit te werken, bleek het essentieel om eerst mijn achtergrondkennis van de boekensector en de erin thuishorende actoren wat op te polijsten. En hoe kon ik een beter beeld krijgen van de boekensector dan door de actoren zelf op te zoeken en naar hun ideeën en standpunten te peilen. Tijdens mijn onderzoek heb ik zowel een gesprek gehad met Claudia Allemeersch, de auteur van verschillende succesvolle kookboeken, als met de directeur van Uitgeverij Vrijdag, namelijk de heer Rudy Vanschoonbeek die tevens voorzitter is van de Vlaamse Uitgevers Vereniging (VUV). Daarnaast heb ik ook de kans gehad om de algemene directeur van Boek.be, de heer Geert Joris, te interviewen. Boek.be is een organisatie die de verschillende belangenverenigingen binnen de boekensector vertegenwoordigt. Om een idee te krijgen van hoe het momenteel gesteld is met de investeringen in de culturele sector, heb ik ook een gesprek gehad met de investeringsmanager van CultuurInvest, namelijk de heer Piet Callens. CultuurInvest is een onderneming die investeert in alle takken van de culturele sector.

Allen hebben zij bijgedragen aan deze verhandeling door hun ideeën en kennis met mij uit te wisselen. Graag had ik daarom hier een woord van dank geplaatst aan al deze personen. Dankzij hen ben ik vertrouwd geraakt met de boekensector en de actuele onderwerpen en discussies die er leven.

Ook wil ik de medewerkers van het bedrijf Motion Investment Group bedanken voor de raad en bijstand bij mijn vragen omtrent de tax shelter-wetgeving.

Ten laatste gaat ook een woord van dank naar mijn promotor, de heer Antoine Doolaege, voor de moeite en tijd die hij in deze masterproef stak. Dankzij zijn waardevolle suggesties en advies heb ik deze masterproef tot een goed einde kunnen brengen.

Veel leesgenot!

Inhoudstabel

1	Tax shelter	3
1.1	Korte schets	3
1.2	Fiscale gunstmaatregel	3
1.3	De audiovisuele sector.....	4
1.3.1	Filmproductievennootschap.....	4
1.3.2	Erkend Belgisch audiovisueel werk	5
1.3.3	Bijkomende voorwaarden.....	5
1.4	De investeerder	6
1.4.1	Investerende ondernemingen	6
1.4.2	Voorwaarden	7
1.4.3	Investeringsmethodes	7
2	De boekensector: een literair avontuur	9
2.1	Korte schets	9
2.2	Auteursrechten.....	9
2.2.1	Vermogensrechten versus morele rechten	10
2.2.2	Royalty's.....	11
2.2.3	Wettelijke licenties	11
2.3	Subsidies.....	13
2.4	Uitgaven	14
2.5	Commerciële aspect.....	15
2.5.1	Huidige trends	15
2.5.2	Commerciële cultuur	16
3	Tax shelter in de boekensector	17
3.1	Huidig wetsvoorstel.....	17
3.2	Investeringsproces	17
3.3	Aanpassingen wettekst	19
3.4	Knelpunten bij implementatie	20
4	Conclusie	24
5	Bronnen	25
5.1	Wetgeving en voorbereidende werken	25
5.2	Geraadpleegde boeken.....	26
5.3	Geraadpleegde tijdschriften en brochures	26
5.4	Geraadpleegde sites	26
5.5	Interviews	27
6	Bijlagen.....	28
6.1	CultuurInvest: interview	28
6.2	Uitgeverij Vrijdag: interview.....	32
6.3	Boek.be : interview	35
6.4	Verkoopstatistieken boek.be.....	39

Inleiding

De algemene opzet van deze masterproef is een beeld te schetsen van de tax shelter-wetgeving en daarbij specifiek na te gaan hoe de tax shelter-regeling geïmplementeerd kan worden in de boekensector.

Tot op heden wordt de tax shelter enkel toegepast bij investeringen in de audiovisuele sector. In het eerste deel van deze masterproef wordt het systeem van de tax shelter beknopt besproken. Hierbij komen de verschillende actoren binnen de audiovisuele sector aan bod en worden ook de voorwaarden en de beperkingen van de tax shelter investering besproken.

In het tweede deel wordt de financiële situatie van de boekensector toegelicht. Daarbij worden zowel de inkomsten als uitgaven van auteurs en uitgeverijen besproken. Hierbij wordt vooral aandacht besteed aan de auteursrechten.

Het derde onderdeel van deze thesis concentreert zich op de uitbreiding van de tax shelter naar de letterkundige werken. Momenteel kan de boekensector wel een financieel steuntje in de rug gebruiken. Er wordt nagegaan indien een implementatie van de tax shelter in de sector eventueel voor de nodige financiële zuurstof kan zorgen. In dit deel wordt ook nagegaan hoe een precieze implementatie van de maatregel in zijn werk gaat en hoe het investeringsproces er zou uitzien.

1 Tax shelter

1.1 Korte schets

Een filmproductie realiseren is het resultaat van een nauwe samenwerking tussen verschillende actoren. Vooreerst is er de filmproductiemaatschappij die samenwerkt met de regisseur en de acteurs om in de eerste plaats de artistieke kant te verzorgen, namelijk het concept van de film creëren en het idee uitwerken. Tot voor kort stond de filmproductiemaatschappij ook volledig zelf in voor de financiering, eventueel wel met steun van het Vlaams Audiovisueel Fonds¹. Dit fonds subsidieert namelijk bepaalde films maar het mag duidelijk zijn dat bijlange niet alle filmproducties deze steun ontvangen. Om toch aan iedere filmmaatschappij de kans te geven extra financiële middelen te verwerven, werd door de overheid een fiscaal gunstregime ontwikkeld voor investeringen in de audiovisuele sector, met name het tax shelter-regime. De bedoeling van het systeem is private investeerders aan te trekken aan de hand van een fiscaal incentive. Bedrijven die investeren in de audiovisuele sector aan de hand van het tax shelter-regime verkrijgen namelijk een groot fiscaal voordeel. In dit geval staat de filmproductiemaatschappij niet alleen in voor de financiering maar ontvangt ze bijkomende financiële steun van de investeerders. Binnen het tax shelter verhaal kunnen er dus twee grote spelers worden onderscheiden, met name de audiovisuele sector en de investerende ondernemingen.

1.2 Fiscale gunstmaatregel

De bedoeling van de tax shelter is om de Belgische filmproductie te stimuleren. De maatregel werd ingevoerd in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 (hierna afgekort als: WIB 1992) door de Programmawet van 2 augustus 2002². Sinds de introductie van het tax shelter-systeem is er een ware opmars in films van Belgische makelij waar te nemen. Investeren via tax shelter biedt dan ook onnoemelijke voordelen. Men spreekt wel eens van de meest gunstige maatregel die de overheid ooit invoerde. Voor de investerende bedrijven biedt het tax shelter-systeem de mogelijkheid om op een legale manier de fiscale winst te drukken. Het systeem werkt aan de hand van een fiscale vrijstelling op de winst van 150 percent van het geïnvesteerde bedrag in de audiovisuele sector. De investering bestaat voor 40 percent uit een lening en voor 60 percent uit risicodragend kapitaal. Dit laatste wordt de 'rechtstreekse' investering genoemd. De overige 40 percent kan geen risicodragend kapitaal worden genoemd, aangezien deze gegarandeerd terugbetaald wordt. Als we de netto uitkomst bekijken van de investering, is op te merken dat 91 percent van het geïnvesteerde bedrag automatisch wordt teruggewonnen. Dit is eenvoudig aan te tonen aan de hand van een voorbeeld. Stel dat een onderneming 100.000 euro investeert in een filmmaatschappij, dan zal deze onderneming 150.000 euro van zijn fiscale winst mogen vrijstellen. Dit komt neer op een belastingbesparing van 50.985 euro of ongeveer 51 percent van het geïnvesteerde bedrag.

¹ Decreet houdende machtiging van de Vlaamse regering om toe te treden tot en om mee te werken aan de oprichting van de vereniging zonder winstgevend doel Vlaams Audiovisueel Fonds, 13 april 1999

² Programmawet 2 augustus 2002, art 128 en 129, BS 29 augustus 2002.

Bovenop deze belastingbesparing geniet men ook van de gewaarborgde terugbetaling van het uitgeleende bedrag, met andere woorden 40 percent van de investering keert terug naar de onderneming aan de hand van de terugbetaling van de lening. Op die manier wordt dus reeds 91 percent terug verdiend. De overige 9 percent die nog niet terugverdiend is, zorgt ervoor dat de investering risicodragend blijft. Maar ook dit risico valt in de praktijk te relativiseren, aangezien men in ruil voor de rechtstreekse investering 60 percent van de filmrechten ontvangt. Een deel van deze rechten zal ook terugbetaald worden. Hoeveel van het bedrag van de rechten exact wordt teruggekregen, hangt af van het commercieel succes van de film waarin wordt geïnvesteerd. Ook dit risico kan door de investeerder worden ondervangen door gebruik te maken van een verkoopoptie. Bij het afsluiten van de raamovereenkomst kan de investeerder ervoor opteren om dergelijke optie op te nemen. Aan de investeerder zal een putoptie worden toegekend, die hij kan lichten indien het verwachte rendement niet wordt gehaald. In dat geval zal de investeerder zijn rechten kunnen verkopen tegen een vooraf bepaalde prijs aan de filmmaatschappij. Vaak zal hier ook een bankgarantie worden voorzien, zodat de investeerder zeker is dat de betaling van de uitoefenprijs gedekt is. Uiteraard zal een investeerder via de lichting van de optie niet het volledige bedrag van de rechten kunnen recupereren. Het is dus aangewezen om alvorens de optie te lichten een goede rendementsvergelijking te maken tussen de inkomsten die kunnen worden verkregen uit de rechten en uit de optie en op basis hiervan de uiteindelijke beslissing te nemen. Gemiddeld kan een investeerder rekenen op een nettorendement van de investering van 15 percent.

Om gebruik te kunnen maken van de tax shelter worden zowel voor de audiovisuele sector als de investeerders verschillende voorwaarden en restricties opgelegd. Deze worden in de volgende punten toegelicht.

1.3 De audiovisuele sector

1.3.1 Filmproductievennootschap

De eerste speler binnen het tax shelter systeem is de filmproductievennootschap. Dit is een binnenlandse vennootschap die als voornaamste doel de ontwikkeling en productie van audiovisuele werken heeft.³ Dankzij de Wet houdende fiscale en diverse bepalingen van 21 december 2009⁴, die in werking trad vanaf 1 januari 2010, is de definitie van een productievennootschap uitgebreid. Nu vallen ook de Belgische inrichtingen⁵ van een buitenlandse vennootschap hieronder.

Bepaalde vennootschappen worden expliciet uitgesloten van de toepassing van tax shelter. Zo komt een televisieomroep of een onderneming verbonden met een televisieomroep⁶ niet in aanmerking als productievennootschap. De vennootschap mag ook geen achterstallen hebben

³ Art 194ter, paragraaf 1, lid 1, WIB 1992.

⁴ Wet van 21 december 2009 houdende fiscale en diverse bepalingen, BS 31 december 2009.

⁵ Dit zijn de Belgische inrichtingen van een belastingplichtige zoals bedoeld in artikel 227, 2° WIB 92, namelijk de inrichtingen van buitenlandse vennootschappen die aan de belasting van niet-inwoners zijn onderworpen.

⁶ Art 194ter, paragraaf 1, lid 1, WIB 1992.

bij de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid op het ogenblik van het sluiten van de raamovereenkomst.⁷

1.3.2 Erkend Belgisch audiovisueel werk

Om van de tax shelter-maatregel te kunnen genieten is ook het audiovisueel werk waarin geïnvesteerd wordt van belang. Het werk moet namelijk binnen de grenzen vallen van de definitie zoals beschreven in de wet. Hierna worden de belangrijkste richtlijnen aangehaald maar voor een volledig overzicht van alle voorwaarden en omschrijvingen wordt verwezen naar de wet.⁸ Een audiovisueel werk dat in aanmerking komt voor de tax shelter-toepassing is een fictiefilm, een documentaire of animatiefilm bestemd voor bioscoopvertoning, een lange fictiefilm of documentaire voor televisie, een animatieserie en bepaalde kinder- en jeugdreeksen.⁹

Naast de bovenstaande definitie is het audiovisueel werk nog onderworpen aan een ander criterium. Om erkend te worden binnen de tax shelter-toepassing moet het werk ook voldoen aan de criteria van een Europees werk. Het aanvragen van deze erkenning gebeurt door bij de bevoegde diensten van de betrokken gemeenschap¹⁰ een aanvraagformulier tot erkenning als Europees werk in te dienen. Om gekwalificeerd te worden als een Europees werk moet voldaan worden aan de criteria die gesteld zijn in de Richtlijn Televisie Zonder Grenzen¹¹. Kort samengevat komt het erop neer dat de productie een zekere band moet vertonen met de Europese Gemeenschap. Producties die hoofdzakelijk tot stand zijn gekomen door één of meerdere auteurs en medewerkers die hun woonplaats hebben in een lidstaat van de Europese Gemeenschap, voldoen aan de omschrijving van een Europees werk. Om een volledig beeld te krijgen van de gestelde criteria met betrekking tot een Europees werk, kan de richtlijn geraadpleegd worden.

1.3.3 Bijkomende voorwaarden

Om tot een geldige toepassing van de tax shelter te komen, moeten nog enkele zaken in acht worden genomen. In ruil voor de ontvangen investeringsbedragen moet de productiemaatschappij zich ertoe verbinden uitgaven te doen in België voor minstens 150 percent van het bekomen bedrag in rechten, of met andere woorden voor 90 percent van de totale investering. Deze uitgaven moeten productie- en exploitatiekosten zijn waaruit beroepsinkomsten voortvloeien bij de begunstigde. Deze inkomsten moeten belastbaar zijn in de personenbelasting, in de vennootschapsbelasting of in de belasting van niet-inwoners.¹² Op

⁷ Art 194ter, paragraaf 4, 8°, WIB 1992.

⁸ Art 194ter, §1, eerste lid, 3°, WIB 92.

⁹ De Wet van 3 december 2006 tot wijziging van artikel 194ter van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 betreffende de tax shelter-regeling ten gunste van de audiovisuele productie voorziet de uitbreiding van een audiovisueel werk naar kinder- en jeugdreeksen.

¹⁰ In de Vlaamse gemeenschap dient men zich hiervoor te richten tot de afdeling Beleid en Beheer van het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media.

¹¹ Richtlijn 89/552/EEG van de Raad van 3 oktober 1989 betreffende de coördinatie van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in de Lid-Staten inzake de uitoefening van televisie-omroepactiviteiten.

¹² Art 194ter, §1, eerste lid, 4°, WIB 92

die manier kan de overheid het verlies aan inkomsten door het fiscaal voordeel te verlenen, verhalen op de inkomsten bij de begunstigde. Er wordt in feite een compensatiesysteem gecreëerd. Uit een studie¹³ van het intermediair tax shelter bedrijf Scope Invest in samenwerking met de Katholieke Universiteit Leuven blijkt dat de Schatkist niet lijdt onder het tax shelter-stelsel. Integendeel, per euro toegekend fiscaal voordeel, verkrijgt de Staat gemiddeld 1,1 euro terug.¹⁴ Dit terugverdieneffect kan gerealiseerd worden dankzij de hierboven beschreven uitgaven die in België moeten worden gemaakt. Aangezien deze uitgaven beroepsinkomsten vormen voor de begunstigde kunnen hierop belastinginkomsten, sociale bijdragen en BTW-inkomsten geïnd worden. Het exacte rendement voor de overheid is afhankelijk van het niveau waarop de uitgaven zich situeren. Een maximum rendement behalen vereist veel loonkosten en weinig uitgaven in de dienstensector, aangezien de loonkosten aan een zwaardere belasting onderworpen zijn. De productie- en exploitatiekosten moeten binnen een tijdspanne van achttien maanden gebeuren die aanvangt op het ogenblik van het sluiten van de raamovereenkomst.

1.4 De investeerder

1.4.1 Investerende ondernemingen

Ook de investerende ondernemingen moeten voldoen aan bepaalde criteria alvorens zij binnen de toepassing van de tax shelter vallen.¹⁵ Vooreerst moet het gaan om binnenlandse vennootschappen die onderworpen zijn aan de vennootschapsbelasting of om Belgische inrichtingen van buitenlandse vennootschappen die belastbaar zijn in de belasting voor niet-inwoners. Net zoals bij de productievennootschap mag de investerende onderneming geen televisieomroep zijn. In tegenstelling tot de definitie van een productievennootschap, zijn de ondernemingen die verbonden zijn met een televisieomroep wel toegelaten als investerende onderneming. Daarnaast mag de investeerder geen productievennootschap zijn zoals beschreven in punt 1.2.1. Verder kan een kredietinstelling in eerste instantie niet investeren via de tax shelter, tenzij zij beslist om voor 100 percent te investeren via participatierechten. Leningen verstrekken via de tax shelter ligt dus niet binnen hun toepassingsgebied.¹⁶ Een laatste opmerking in verband met de in aanmerking komende investeerders, is dat een investeerder vooralsnog geen natuurlijke persoon kan zijn. Dit is logisch aangezien de volledige tax shelter-wetgeving zich situeert binnen het kader van de vennootschapsbelasting; het fiscaal voordeel betreft dan ook een fiscale vrijstelling van de vennootschapsbelasting. In de toekomst zouden natuurlijke personen eventueel toegang kunnen krijgen tot tax shelter-investeringen¹⁷. Er zou dan mogelijk gewerkt kunnen worden met private beveks waarin deze personen kunnen investeren.

¹³ <http://www.scopeinvest.be/economische-weerslag-van-de-films-die-naar-belgie-werden-gehaald-door-scope>

¹⁴ De onderzoeksgegevens in de studie zijn gebaseerd op de films geproduceerd door Scope Invest, maar het zijn representatieve cijfers voor de gehele industrie.

¹⁵ Art 194ter, §2, eerste lid, WIB 92.

¹⁶ Art 194ter, §2, tweede lid, WIB 92.

¹⁷ In vele andere landen kunnen fysische personen al investeren via de tax shelter, zoals bijvoorbeeld in Frankrijk, Groot-Brittannië, Ierland en Nederland.

1.4.2 Voorwaarden

Wat de investerende onderneming betreft, wordt er zowel een absolute als twee relatieve beperkingen opgelegd met betrekking tot het bedrag dat vrijgesteld mag worden. Ten eerste wordt gesteld dat het vrijgestelde bedrag niet meer mag bedragen dan 750.000 euro, wat betekent dat de investering beperkt wordt tot 500.000 euro.¹⁸ Daarnaast wordt opgedragen dat de vrijstelling niet hoger mag zijn dan 50 percent van de belastbare winst van de investerende onderneming.¹⁹ Een tweede relatieve beperking houdt verband met de totale kosten van het audiovisuele werk. De investeerder kan maximum investeren voor 50 percent van deze totale kosten.²⁰ Zo voorkomt men dat één investeerder een volledig audiovisueel werk financiert. Wanneer deze laatste beperking niet wordt nageleefd, heeft dit verregaande gevolgen, met name dat de voorheen vrijgestelde winst onmiddellijk als winst wordt aanzien in het belastbaar tijdperk waarin de overtreding werd begaan. Bij de eerste twee voorwaarden daarentegen, zorgt een overschrijding van de maximum vrijstelling ervoor dat de overtollige vrijgestelde winst wordt overgedragen naar de volgende jaren.

Naast deze opgelegde beperkingen met betrekking tot het geïnvesteerde bedrag, zijn er nog verschillende voorwaarden uitgeschreven in de wet met betrekking tot het behouden van de vrijgestelde winst. Zo moeten de eigendomsrechten die verkregen worden door de investeerder, voor een minimumperiode van 18 maanden²¹ vanaf het afsluiten van de raamovereenkomst, in zijn bezit blijven. Indien de voorwaarde tijdens een belastbaar tijdperk toch niet wordt nageleefd, dan zal de voorheen vrijgestelde winst als belastbare gereserveerde winst worden aangemerkt in dat belastbaar tijdperk. Een andere belangrijke voorwaarde is dat de investeerder na het afsluiten van de raamovereenkomst, een controledocument moet kunnen voorleggen waarin onder meer wordt bevestigd dat de voorwaarden met betrekking tot de verplichte uitgaven in België zijn nageleefd. Deze voorlegging moet gebeuren binnen de vier jaar²², zo niet wordt de vrijgestelde winst toch belast.

1.4.3 Investeringsmethodes

Als investeerder heeft men de keuze om zich rechtstreeks tot een filmproductiemaatschappij te wenden of om gebruik te maken van een intermediair tax shelter-bedrijf. In het eerste geval zal er een raamovereenkomst worden opgesteld tussen de investeerder en de productiemaatschappij zelf. In het tweede geval zal het intermediair bedrijf optreden als de tweede partij in de overeenkomst in plaats van de filmmaatschappij. Dit bedrijf is dan in feite de schakel tussen de investeerder en de productiemaatschappij. Een intermediair tax shelter-bedrijf is een bedrijf dat rond het fiscaal systeem van de tax shelter een financieel product

¹⁸ Art 194ter, §3, eerste lid, WIB 92.

¹⁹ Art 194ter, §3, eerste lid, WIB 92.

²⁰ Art 194ter, §4, eerste lid, 4°, WIB 92.

²¹ In eerste instantie werd er een permanente niet-overdraagbaarheid van de rechten opgelegd maar dankzij de Programmawet van 22 december 2003, afdeling 5, artikel 291, werd deze voorwaarde versoepeld naar een periode van 18 maanden.

²² Voorheen moest deze voorlegging binnen een periode van twee jaar gebeuren, maar in de Wet van 17 mei 2004 werd deze periode verlengd naar vier jaar.

heeft ontwikkeld. Dergelijk bedrijf zoekt potentiële investeerders op en bouwt also een fonds op met de investeringen van de verschillende ondernemingen die zich geëngageerd hebben. Dit fonds wordt dan belegd in een portfolio van verschillende audiovisuele werken. Beide manieren van investeren hebben zowel voor- als nadelen. Bij het rechtstreeks investeren in de productiemaatschappij zal vaak slechts één audiovisueel werk gefinancierd worden. Dit zorgt voor een nauwere betrokkenheid tussen beide partijen en daardoor soms ook voor extra voordelen, zoals promotie en publiciteit voor het bedrijf in het audiovisueel werk. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door bij de aftiteling van de film, de naam van het bedrijf te vernoemen. Investeren in slechts één werk, levert natuurlijk wel een hoger risico op. Indien het succes van de film uitblijft, zullen de participatierechten aan economische waarde moeten inboeten. Vandaar dat investeren via een tussenvennootschap een minder risicodragend karakter heeft. In deze situatie worden de investeringsgelden namelijk verspreid over verschillende audiovisuele werken. Na het oplijsten van de verschillende voor- en nadelen, is het aan de investeerder om een afweging te maken tussen beide mogelijkheden door uit te maken welke criteria voor hem prioritair zijn.

2 De boekensector: een literair avontuur

2.1 Korte schets

De boekensector neemt een belangrijke positie in binnen het sociaaleconomisch stelsel in België. Zowel op het vlak van tewerkstelling als investeringen is de boekensector een vooraanstaande speler. Het mag duidelijk zijn dat het economisch belang van deze branche niet onderschat mag worden. Maar de sector vertegenwoordigt ook een groot deel van het Vlaamse culturele erfgoed. Belangrijk is dan ook dat deze sector op een permanente ondersteuning kan rekenen van de Vlaamse overheid. In deze ondersteuning werd voor het eerst voorzien aan de hand van een beschermd auteursrecht in de Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten (hierna afgekort als: Auteurswet). Hiermee gaf de Belgische overheid gevolg aan een noodzakelijke behoefte die bestond onder auteurs en uitgeverijen om hun loon beschermd te zien. Daarnaast heeft de wetgever via de wet van 16 juli 2008²³ nog een gunst verleend door de royalty's voortaan als roerende inkomsten²⁴ te beschouwen²⁵ en alzo te belasten tegen een gunstiger tarief, met name een roerende voorheffing van 15 percent op de inkomsten. Dit zijn mooie initiatieven maar het is belangrijk dat deze steun wordt voortgezet. Daarom wordt nu geopperd om het tax shelter-systeem, dat van toepassing is in de Belgische filmsector, uit te breiden naar de boekensector. Deze maatregel heeft reeds zijn succesvolle impact op de investeringen in de Belgische filmwereld bewezen. Vooraleer concreet kan worden nagedacht over de implementatie van een tax shelter in de boekensector, is het interessant om eerst de huidige financiële situatie van de sector in kaart te brengen. Een belangrijk element hierbij is ongetwijfeld het auteursrecht, maar daarnaast kan een auteur ook subsidies²⁶ ontvangen. Deze twee zaken vormen zowat de belangrijkste bronnen aan inkomsten voor de auteur en de uitgeverij. Desondanks deze inkomsten, is het vaak zo dat een auteur niet enkel van zijn pen kan leven. Daarom richt een groot deel van de auteurs zich tot nevenactiviteiten, zoals lezingen, columns schrijven, optredens en dergelijke, om zijn financiële positie te versterken.

2.2 Auteursrechten

In de literaire wereld nemen de auteursrechten een belangrijke plaats in. Als auteur van een letterkundig werk of andere kunst, krijgt men van rechtswege auteursrechten toegewezen²⁷. Er komen dus geen formaliteiten bij kijken; de auteur hoeft hiervoor niets te registreren of te deponeren. Het auteursrecht is het exclusieve recht dat toegekend wordt aan de auteur over de exploitatie van zijn werk. Dit betekent dat alleen de auteur het recht heeft om zijn werk te reproduceren of te laten reproduceren. Daarnaast brengt dit exploitatierecht nog enkele

²³ Wet van 16 juli 2008 tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en tot instelling van een forfaitaire belastingregeling inzake auteursrechten en naburige rechten, *BS* 30 juli 2008.

²⁴ Indien deze royalty's een beroepskarakter hebben, worden zij slechts tot een bedrag van 51.920 euro (basisbedrag 37.500 euro) aanzien als roerende inkomsten, het hogere gedeelte wordt gekwalificeerd als beroepsinkomsten (art. 37, tweede lid, WIB 1992).

²⁵ Art. 17, §1, 5°, WIB 1992.

²⁶ Zie infra 2.3 Subsidies

²⁷ De automatische toekenning van het auteursrecht werd ingevoerd door de Conventie van Bern 1886.

exclusieve bevoegdheden met zich mee met name het recht om toestemming te geven tot het verhuren, het uitlenen, het vertalen of het bewerken van het werk. Daarnaast valt hier ook het recht onder om de distributie van het origineel werk of van kopieën ervan door verkoop aan het publiek toe te staan. Wanneer de auteur sterft, gaat het auteursrecht over op de persoon die de auteur daartoe aangewezen heeft. Het auteursrecht blijft dan nog gedurende 70 jaar bestaan in het voordeel van deze rechthebbende(n).²⁸

2.2.1 Vermogensrechten versus morele rechten²⁹

Het auteursrecht is in feite een hybride recht, het bevat zowel de vermogensrechten als de morele rechten van de auteur. De vermogensrechten zijn de exclusieve exploitatierechten die een auteur bezit op zijn werk. Dit betekent dat de auteur soeverein beslist of er wordt overgegaan tot een exploitatie van het werk. Alvorens een werk door andere mensen benut kan worden, moet de auteur dus hier zijn toestemming voor geven. Onder het exploitatierecht vallen verschillende exclusieve bevoegdheden, met name het recht om het werk aan het publiek mee te delen, ook het uitvoeringsrecht genoemd, het recht om het werk te laten produceren of het reproductierecht, het recht om toestemming te geven het werk te vertalen of te bewerken en het recht om het werk te laten verhuren of uit te lenen. De auteur kan dit exploitatierecht overdragen aan derden, door het te verkopen of in licentie te geven aan de hand van een onderhandse akte. De eerste verkoop of andere eigendomsoverdracht van het werk in de Europese gemeenschap door de auteur, leidt tot een uitputting van het distributierecht op dat exemplaar.³⁰ De verkregen vergoeding naar aanleiding van de overdracht wordt de royalty³¹ genoemd. Deze overdracht zorgt er echter niet voor dat de auteur al zijn rechten op het werk verliest. De morele rechten of extrapatrimoniale rechten kunnen namelijk niet worden afgestaan aan een derde. Deze rechten zijn eigen aan de auteur, ze zijn ontsproten uit de eigen creativiteit of persoonlijkheid. Het is dan ook logisch dat deze rechten niet kunnen worden overgedragen aan derden, daarvoor zijn ze te nauw verbonden met de auteur zelf. De morele rechten³² zijn een ruime noemer voor verschillende rechten. Eerstens valt hier het divulgatierecht of verspreidingsrecht onder, wat inhoudt dat een auteur het zeggenschap heeft met betrekking tot de bekendmaking en verspreiding van het werk. Daarnaast behoort hier ook het vaderschapsrecht over het werk toe. Dit betekent dat geen enkele naam anders dan deze van auteur mag verbonden worden met het werk. Enkel de auteur beslist of zijn naam op het werk mag vermeld worden of dat het werk onder een pseudoniem of anoniem wordt uitgegeven. Een auteur heeft ook recht op respect en eerbied, ook wel het integriteitsrecht genoemd. De toewijzing van dit recht zorgt ervoor dat enkel de auteur kan beslissen over eventuele wijzingen aan het werk.

²⁸ Art. 2, §1, Auteurswet.

²⁹ Artikel 1, Auteurswet.

³⁰ Art. 1, §1, vijfde lid, Auteurswet.

³¹ Zie infra 2.2.2

³² Art. 1, §2, Auteurswet.

2.2.2 Royalty's

De royalty's vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van een auteur. Wanneer een auteur een script heeft gemaakt, kan hij zijn exploitatierecht op het script overdragen aan een uitgeverij. Deze kan het script laten drukken tot een boek en zorgt ook voor de distributie en verkoop van het boek. In ruil hiervoor ontvangt de auteur rechten op de verkoop van het boek. Deze worden doorgaans royalty's genoemd.

Hoe omvangrijk deze royalty's zijn, is afhankelijk van het succes en de naambekendheid van de auteur. Gewoonlijk wordt een tarief van 10 procent op de verkoopprijs exclusief btw gehanteerd wanneer de auteur een oplage kent van minder dan 4000 exemplaren. Vanaf 4000 tot ongeveer 10.000 verkochte boeken wordt een vergoeding van 12,5 procent toegepast. Loopt het aantal verkochte boeken op tot meer dan 10.000 exemplaren, kan de auteur rekenen op 15 procent van de omzet.³³ Dit zijn echter richtlijnen want vanzelfsprekend bevinden bepaalde auteurs zich in een sterkere onderhandelingspositie. Het nadeel voor de auteur van dit systeem van royalty's is dat deze slechts na één jaar uitbetaald worden. Jaarlijks rapporteert de uitgever aan de auteur hoeveel boeken verkocht werden in het afgelopen jaar en op basis hiervan wordt het bedrag aan royalty's berekend. De reden voor een jaarlijkse rapportering is te vinden in het feit dat de verkoopcijfers enorm fluctueren doorheen het jaar. Er zijn ook vaak afspraken met de boekhandel dat een retour van onverkochte boeken mogelijk is. Dit vergroot de moeilijkheid voor de uitgever om exacte omzetcijfers te bepalen. Om toch wat meer financiële ademruimte te creëren voor de auteur, wordt vaak voorzien in een voorschot op de royalty's. Voor de uitgeverij houden dergelijke voorschotten een risico in, aangezien de voorschotten niet terugvorderbaar³⁴ zijn indien de verkoopverwachtingen niet ingevuld worden. Deze bescherming voor de auteur vloeit voort uit een contractuele bepaling die in elk standaardcontract is opgenomen.

2.2.3 Wettelijke licenties

In de auteurswet zijn echter enkele uitzonderingen voorzien met betrekking tot het exclusieve recht, wettelijke licenties of dwanglicenties genaamd. Deze werden ingevoerd om de fundamentele vrijheden niet in het gedrang te brengen en de openbare belangen niet te schaden. Deze licenties zorgen ervoor dat in bepaalde gevallen het exclusieve exploitatierecht van de auteur niet telt. In ruil voor deze "inbreuk" op zijn rechten, verkrijgt de auteur een billijke vergoeding. Hierna worden kort de belangrijkste licenties besproken met betrekking tot letterkundige werken.

Een eerste licentie is deze betreffende de reproductie voor privédoeleinden.³⁵ In principe zou iedere persoon die een kopie neemt van een werk, hiervoor toestemming moeten vragen aan de auteur van het werk. In de praktijk blijkt het controleren van iedere kopie van een literair werk uit te draaien op ware sisyfusarbeid. Vandaar dat de wetgever hier heeft ingegrepen door

³³ Lemmens, I., (2011), Interview Uitgeverij Vrijdag, Antwerpen, 22 april 2011, Vraag 2.

³⁴ Modelcontract voor oorspronkelijk Nederlandstalige algemene uitgaven, artikel 6, punt 4.

³⁵ Art. 22, §1, 4°, Auteurswet.

een wettelijke licentie in te voeren. Concreet wordt hierin bepaald dat het kopiëren van een werk, met als doel het te gebruiken voor privéredenen toegelaten is zonder dat hier enige toestemming van de auteur voor vereist is. Om tegemoet te komen aan de schending van het reproductierecht van de auteur, is voorzien in een billijke vergoeding voor de auteur. Deze vergoeding wordt betaald door de fabrikant, de intracommunautaire invoerder of de aankoper van apparaten die deze reproductie mogelijk maken.³⁶ De betaalde vergoedingen worden collectief verzameld en dan verdeeld onder drie verschillende categorieën rechthebbenden, namelijk de auteurs, de uitvoerende kunstenaars en de producenten van fonogrammen en van audiovisuele werken. De wettelijke licentie zorgt er dus voor dat er collectieve rechten voor de rechthebbenden ontstaan op de reproductie voor privégebruik. Elk van de categorieën krijgt een derde toegewezen.³⁷ Daarna worden de inkomsten in de categorie van de auteurs verder verdeeld over de verschillende categorieën literatuur. De verdeling wordt bepaald aan de hand van het verwachte aantal kopieën van boeken binnen iedere categorie.³⁸ Zo zullen doorgaans meer kopijen worden genomen uit een kookboek of een gedichtenbundel dan uit een fictieroman. Bijgevolg zal een auteur van een kookboek op een groter percentage van de collectieve rechten uit de reprografie kunnen rekenen dan een romanschrijver.

Een andere licentie die in België van kracht is, wordt het leenrecht genoemd.³⁹ Door het uitlenen van boeken in een bibliotheek, wordt het auteursrecht geschonden en treedt er inkomstenderving op voor de auteur en de uitgeverij. Economisch gezien berokkent dit dus een groot nadeel aan de auteur aangezien meerdere personen de mogelijkheid hebben om het boek te lezen maar er slechts eenmaal ontvangsten geïnd worden. Om dit verlies te compenseren wordt voorzien in een leenvergoeding,⁴⁰ die betaald wordt door de uitleeninstellingen. Concreet houdt dergelijke maatregel in dat per ingeschreven volwassen persoon in een uitleeninstelling een forfaitaire vergoeding van 1 euro per jaar wordt betaald en voor elke minderjarige persoon een vergoeding van 0,50 eurocent per jaar.⁴¹ Er wordt onderzoek gevoerd naar welke boeken het meest uitgeleend worden en op basis daarvan worden de collectieve rechten verdeeld onder de verschillende auteurs en uitgeverijen. In de praktijk blijkt deze leenvergoeding echter een pijnpunt binnen de auteursrechten. Ten eerste heeft men lang moeten wachten tot de inning van de leenvergoeding operationeel werd. In een Europese Richtlijn⁴² van 1992 met betrekking tot de uitlening van werken, werd reeds een vergoeding voor de auteur voorzien. De richtlijn werd in 1994 omgezet in de Belgische wetgeving in de Auteurswet maar er was geen Koninklijk Besluit voor handen waarin de bedragen van de vergoeding werden vastgelegd; deze kwam er pas tien jaar later⁴³. Nu kunnen de leenvergoedingen dus geïnd worden, maar er heerst nog steeds een ongenoegen bij de

³⁶ Art. 55, Auteurswet.

³⁷ Art. 58, Auteurswet.

³⁸ Lemmens, I., (2011), Interview Uitgeverij Vrijdag, Antwerpen, 22 april 2011, Vraag 2.

³⁹ Art. 23, §1, Auteurswet.

⁴⁰ Art. 62, §1, Auteurswet.

⁴¹ KB van 25 april 2004 betreffende de vergoedingsrechten voor openbare uitlening van de auteurs, vertolkende of uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en producenten van eerste vastleggingen van films, BS 14 mei 2004.

⁴² Richtlijn 92/100/EEG van de Raad van 19 november 1992 betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom.

⁴³ Zie voetnoot 41.

rechthebbenden. De bedragen van de vergoedingen zijn volgens hen te laag en de verdeling gebeurt niet transparant genoeg. Op vlak van de leenvergoeding moet dus nog wat werk worden verzet.

Om een goed verloop van de verdeling te verzekeren, werd er door de overheid een organisatie aangesteld die de inning en verdeling op zich neemt, met name de organisatie Reprobel⁴⁴. Dit is een privéorganisatie die vijftien beheersvennootschappen van auteurs en uitgeverijen vertegenwoordigt. Nadat ze de vergoedingen betreffende de reprografie en het leenrecht heeft geïnd, zal ze deze verdelen onder de verschillende beheersvennootschappen. De vergoedingen zullen dan per beheersvennootschap uitgesplitst worden naar de auteurs en de uitgeverijen volgens vaste percentages. Voor de reprografie vergoedingen is deze verdeling elk de helft⁴⁵, bij de leenvergoeding verkrijgt de auteur 70 percent en de uitgeverij aldus 30 percent⁴⁶.

Een andere licentie die in België werd ingevoerd, heeft betrekking op de digitale uitzonderingen voor onderwijs en wetenschappelijk onderzoek⁴⁷. Deze licentie zorgt ervoor dat het voor een onderzoeks- of onderwijsinstelling toch mogelijk is om op een legale manier bepaalde werken of artikels te reproduceren en ter beschikking te stellen aan een geselecteerde groep, die alleen kan bestaan uit studenten, professoren of wetenschappelijke onderzoekers. In feite is ook hier een compensatievergoeding voor de auteur voorzien in de auteurswet, maar tot op heden wordt deze in de praktijk nog niet uitgevoerd.

2.3 Subsidies

Er bestaan verschillende fondsen waar auteurs en uitgeverijen kunnen aankloppen voor subsidies. Eén van de voornaamste fondsen is het Vlaamse Fonds Voor de Letteren (VFL)⁴⁸. Sinds 2002 beschermt dit fonds de belangen van de Vlaamse literatuur. Daarnaast ondersteunt het ook vertalingen van literair werk naar het Nederlands en omgekeerd. Zowel auteurs als uitgeverijen kunnen een dossier indienen bij deze Vlaamse openbare instelling. In dit dossier wordt duidelijk omschreven voor welk project ze om financiële hulp verzoeken. Het fonds analyseert de financiële behoefte van iedere aanvraag en beslist dan aan wie een steunbeurs toegekend wordt op basis van kwaliteit, professionalisering en diversiteit van de projecten. Vele projecten grijpen naast deze beurs omdat ze te commercieel gericht zijn en aldus zelf kunnen instaan voor de financiering. Om de nodige subsidies binnen te rijden, is een duidelijke omschrijving van waarom de behoefte aan financiële middelen zo sterk is voor een bepaald project aangewezen. Binnen het fonds is er sprake van een sterke en gefundeerde selectie van de subsidieaanvragen. Zo worden de ingediende dossiers eerst onderzocht door een adviescommissie, waarna ze worden voorgelegd aan het beslissingscollege, vergezeld van

⁴⁴ KB 15 oktober 1997 tot het belasten van een vennootschap met de inning en de verdeling van de vergoeding voor het kopiëren van werken die op grafische of soortgelijke wijze zijn vastgelegd, *BS* 7 november 1997.

⁴⁵ Art. 61, derde lid, Auteurswet.

⁴⁶ Art. 64, §1, Auteurswet.

⁴⁷ Art. 22 §1, 4bis en 4ter, Auteurswet.

⁴⁸ <http://www.fondsvoordeletteren.be/>

het objectieve advies van de adviescommissie. Het Vlaams Fonds voor Letteren levert ook een inspanning voor de boekhandelaars door een aantal gratis exemplaren te leveren aan hen. Indien ze deze verkocht krijgen binnen het jaar zijn ze wel verplicht om hetzelfde aantal exemplaren aan te kopen. Op die manier krijgen de boekhandelaars de kans om hun aanbod uit te breiden en aldus te diversifiëren zonder zelf risico's te moeten nemen.

Ook het Fonds Pascal Decroos⁴⁹ voor bijzondere journalistiek kent subsidies toe, weliswaar enkel aan individuele journalisten. Voorwaarde voor het ontvangen van subsidies van dit privéfonds is dat het project bijzonder moet zijn en dat voor het realiseren van de research in functie van het thema van het literair werk hoge kosten moeten worden gemaakt door de journalist. Ook hier wordt een strenge selectie van de projecten gehanteerd en blijkt opnieuw het belang van een goede en gegronde argumentering waarin aangetoond wordt waarom de steun naar een bepaald project moet vloeien.

Daarnaast staat ook de Stichting Lezen⁵⁰ bekend voor zijn bijdrage aan de Vlaamse literatuur. Stichting Lezen heeft als doel professionele auteurslezingen te stimuleren. Hiervoor steunen zij auteurs maar ook de organisator bij het opzetten van een auteurslezing. Dit doen zij zowel op vlak van financiële ondersteuning als op vlak van organisatorische bijstand. Naast het helpen bij de organisatie van auteurslezingen is Stichting Lezen ook erg actief bezig met het organiseren van projecten die de leescultuur in Vlaanderen moeten bevorderen.

Naast de voorgenoemde initiatieven bestaan er nog tal van andere fondsen en organisaties waar subsidies kunnen worden verkregen. Zo is er bijvoorbeeld het agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie⁵¹ waar projecten met een originele invalshoek gesteund worden.

2.4 Uitgaven⁵²

Op het eerste zicht heeft een auteur weinig kosten maar hier moet de opportuniteitskost van het schrijven van het boek in acht worden genomen. Deze kost is de tijd die hij spendeert aan het schrijven van het boek waardoor hij weinig of geen andere inkomsten kan verwerven. Naast de tijdsfactor moet ook rekening worden gehouden met de research kosten. Dit zijn de kosten die een auteur moet maken om inspiratie voor zijn boek te vinden. Hieronder vallen bijvoorbeeld de reiskosten die een auteur maakt om een bepaald land of een streek te bezoeken of andere verplaatsingskosten naar een bepaalde locatie die hij wil observeren om een getrouw beeld weer te kunnen geven in zijn boeken.

De uitgeverij neemt het grootste deel van de kosten op zich. Deze staat namelijk in voor de productie en distributie van het boek. Het drukwerk, het zetwerk en het ontwerp van de

⁴⁹ <http://www.fondspascaldecroos.org>

⁵⁰ <http://www.stichtinglezen.be>

⁵¹ <http://www.iwt.be/>

⁵² Lemmens, I., (2011), Interview Uitgeverij Vrijdag, Antwerpen, 22 april 2011, Vraag 1.

omslag vormen de zwaarste lasten. Daarnaast voorziet een uitgever ook in de redactionele begeleiding van de auteur, door bijvoorbeeld het werk na te lezen op taalfouten. Ook de marketing van een boek is een belangrijke kost. Bij gebrek aan een degelijke marketing, verdwijnt het boek geruisloos in de rekken van de boekhandel zonder de aandacht van potentiële kopers te trekken, met als gevolg dat de verkoop niet op gang komt. Dit is dan ook een belangrijk pijnpunt binnen de boekensector. Veelal blijkt dat men er wel in slaagt om de boeken te produceren maar blijft de verkoop achterwege. Het boek aan de man brengen via een voldoende uitgebreide marketing blijkt dan ook de grootste uitdaging.

Het grote probleem is dat deze kosten grotendeels verwerkt moeten worden, zonder dat er reeds sprake is van inkomsten. Bij de productie van een boek komt dan ook een zware voorfinanciering kijken. Vaak wordt getracht deze voorfinanciering te beperken door voorafgaand aan het drukwerk reeds een aantal exemplaren te verkopen aan de boekhandel. Vroeger was dit echter eviderter, tegenwoordig is een boekhandel veel voorzichtiger bij het bestellen van exemplaren. Deze behoedzaamheid volgt uit het feit dat de distributie nu veel beter georganiseerd en uitgebreider is dan voorheen. Daardoor kan een boekhandelaar veel vlotter boeken bijbestellen. In minder dan een week kunnen zij deze exemplaren ontvangen, dus is het voor hen niet meer interessant om veel boeken in voorraad te hebben. Door dit systeem van nabestellingen, moet de uitgever er voor zorgen dat hij een voldoende voorraad aanlegt. De productie moet de bestellingen dus ruim overtreffen.

Zowel de auteur als de uitgeverij hebben dus verschillende kosten. De praktijk leert ons dat de uitgever en de auteur bij een eindsom van alle inkomsten en uitgaven, ongeveer eenzelfde nettowinst bekomen.⁵³ De uitgeverij draagt meer kosten maar ontvangt ook meer inkomsten, vandaar dat beide actoren min of meer eenzelfde winst bekomen. Wanneer de verkoop van een boek een opmars kent, zullen de vaste kosten voor de productie van het boek dalen waardoor de uitgeverij een grotere nettowinst behaalt. Niet enkel de uitgeverij heeft baat bij een sterkere verkoop, de auteur bevindt zich nu namelijk in een sterkere onderhandelingspositie waardoor deze een hoger percentage aan royalty's kan eisen. Het komt erop neer dat de uitgeverij en de auteur een gelijk verloop kennen op vlak van nettowinst.

2.5 Commerciële aspect

2.5.1 Huidige trends⁵⁴

De boekenverkoop bestaat voor 50 percent uit de verkoop van schoolboeken en voor 50 percent uit andere boeken. Vooral de verkoop van bestsellers kent de laatste tijd een sterke groei. Voorheen was het zo dat 80 percent van de omzet behaald werd uit de verkoop van 20 percent boeken. Hiertoe behoren vooral de bestsellers en de fictie boeken. Tegenwoordig wordt zelfs 85 percent van de omzet verkregen uit slechts de verkoop van 15 percent van het

⁵³ Lemmens, I., (2011), Interview Uitgeverij Vrijdag, Antwerpen, 22 april 2011, Vraag 2.

⁵⁴ Persbericht, Boekenverkoop in Vlaanderen daalde lichtjes in 2010, Boek.be, 31 januari 2010.

aanbod, met name de bestsellers. Aangezien er steeds hogere oplages zijn van de bestsellers, slinkt de diversificatie aan boeken en aldus verkleint het aanbod in de boekhandels.

Er verdwijnen ook bepaalde genres van boeken. Zo worden straatatlassen steeds minder verkocht omwille van de opkomst van navigatie systemen. Kookboeken daarentegen doen het dan weer heel goed de laatste tijd. Dit mede dankzij de vele kookprogramma's die terug te vinden zijn op de televisie, waardoor het Vlaamse publiek meer aandacht schenkt aan de gastronomie. Kinderboeken blijken het ook goed te doen, er is een stijgende lijn te zien in de laatste jaren wat de verkoopcijfers betreft.

Wanneer we het hebben over verkoopcijfers, is het belangrijk een onderscheid te maken tussen de verkoopcijfers in stuks en in waarde⁵⁵. Strips worden bijvoorbeeld in grote oplages verkocht maar de gemiddelde prijs van een strip ligt veel lager dan pakweg die van een literaire roman.

Een nieuw aspect binnen de boekensector is ongetwijfeld de intrede van de e-books. Dankzij de digitalisering van de boeken kunnen er nieuwe markten worden aangeboord. Een veel breder en ander publiek kan bereikt worden via de nieuwe technologie. De vraag is echter of deze digitalisering niet ten nadele zal gaan van de papieren versie. Ideaal zou zijn dat een meerverkoop wordt gerealiseerd via de e-books en de inkomsten hieruit dus bovenop de normale boekenverkoop komen. De schrik is echter dat de digitalisering er zal voor zorgen dat de papieren versie van boeken grotendeels ten onder zal gaan. In dit geval zouden de inkomsten uit e-books van dergelijke omvang moeten zijn dat deze omzet de gedeerde inkomsten uit de huidige boekenverkoop compenseert. Momenteel wordt de e-boekenverkoop op 0,21%⁵⁶ van de totale boekenmarkt geschat⁵⁷. Voor het exacte verloop van de verkoopcijfers is het dus afwachten tot de digitalisering zich volledig heeft ingeburgerd in de maatschappij. Verwacht wordt dat de e-boekenverkoop met 300 percent zal stijgen in 2011, naar aanleiding van de lancering van de iPad⁵⁸.

2.5.2 Commerciële cultuur

Men kan zich de vraag stellen of begrippen als verkoopmarges en omzet wel belangrijk zijn in een culturele omgeving. Vaak hoort men dat artiesten zich afkerig opstellen tegen over commercie en geen winstdoelen nastreven. Bij vele auteurs blijkt de commerciële gedachte inderdaad minder te leven. Voor auteurs blijkt het culturele aspect en de zelfontwikkeling te primeren op het commercieel succesvol zijn. Natuurlijk mag niet veralgemeend worden, vele auteurs richten zich wel degelijk op commerciële boeken met als bedoeling zoveel mogelijk winst te maken. Bij de meeste uitgeverijen vinden we wel duidelijk de winstgedachte terug. Uitgeverijen zijn dan ook commerciële bedrijven die zo rendabel mogelijk willen zijn.

⁵⁵ Zie bijlage 6.4. Verkoopstatistieken Boek.be

⁵⁶ In absolute cijfers is dit ongeveer 30.000 e-boeken.

⁵⁷ Persbericht, Boekenverkoop in Vlaanderen daalde lichtjes in 2010, Boek.be, 31 januari 2010.

⁵⁸ Idem voetnoot 54

3 Tax shelter in de boekensector

Omtrent de implementatie van de tax shelter in de boekensector zijn de meningen verdeeld. Sommigen vinden dit de manier bij uitstek om de boekensector financieel te steunen, anderen hebben dan weer bedenkingen bij de effectiviteit van een tax shelter en de ermee gepaard gaande wijzigingen die de boekensector zou ondergaan.

Zo was Boek.be initiatiefnemer van de introductie van een tax shelter in de boekensector maar hebben zij nu ook reeds hun twijfels bij de effectiviteit van deze maatregel.⁵⁹ Zij hebben vooral schrik voor de commercialisering die teweeg zou worden gebracht door de invoering van een tax shelter, omdat deze zou kunnen leiden tot een verschraling van het aanbod. Daarnaast is het systeem volgens hen te complex.

3.1 Huidig wetsvoorstel

Er werd reeds een wetsvoorstel ingediend door de heer Philippe Mahoux op 26 april 2007 op vraag van Boek.be, met name het wetsvoorstel tot uitbreiding van de tax shelter-regeling tot de ontwikkeling en de productie van letterkundige werken.⁶⁰ In dit wetsvoorstel pleit de heer Mahoux ervoor dat de volledige tax shelter-regeling ook van toepassing wordt op letterkundige werken. Hij haalt hier voor aan dat de tax shelter reeds zijn succes heeft bewezen in de audiovisuele sector en dat de maatregel een troef zou zijn voor de ontplooiing van de Belgische uitgeverijen. De heer Mahoux heeft het hier dus enkel over steunmaatregelen voor de uitgeverijen. Of auteurs al dan niet ook in aanmerking kunnen komen voor de tax shelter-maatregel laat hij in het ongewisse.

Het wetsvoorstel schrijft vooral de grote richtlijnen uit met betrekking tot de uitbreiding naar letterkundige werken. Hierbij wordt uiteengezet wat onder de definitie van een letterkundig werk valt, met name een productie op letterkundig, wetenschappelijk en artistiek gebied, origineel in geschreven vorm uitgedrukt. Verder wordt aangegeven dat het nodig is om de bestaande wettekst over tax shelter aan te passen zodanig dat het systeem ook van toepassing kan zijn op letterkundige werken. Hier wordt in het punt 3.3 verder op ingegaan.

3.2 Investeringsproces

Belangrijk is na te gaan wat een tax shelter-investering in de boekensector concreet inhoudt. Hiervoor is het interessant het investeringsproces zoals het nu bestaat in de audiovisuele wereld grondig te analyseren en indien nodig aan te passen aan de noden van de boekensector. Een tax shelter-investering bestaat voor 40 percent uit een lening en voor 60 percent uit verworven rechten die verbonden zijn aan de productie en de exploitatie van het werk.⁶¹

⁵⁹ Lemmens, I., (2011), Interview Boek.be, Tax shelter in de boekensector, Vraag 1, Gent, 2 mei 2011.

⁶⁰ Wetsvoorstel tot uitbreiding van de tax shelter-regeling tot de ontwikkeling en de productie van letterkundige werken, Mahoux, P., 3-2447/1, 26 april 2007.

⁶¹ Zie supra 1.2 Fiscale gunstmaatregel

Omtrent het leningsgedeelte kunnen geen echte moeilijkheden gevonden worden wat de implementatie in de boekensector betreft. In feite kan deze regel gewoon worden overgenomen, aangezien hier geen specifieke kenmerken uit de audiovisuele wereld aan verbonden zijn. Het investeringsgedeelte waarvoor eigendomsrechten in ruil worden verkregen, vereist wel de nodige toelichting en assimilatie. Daarvoor worden de eigendomsrechten in de audiovisuele sector eerst toegelicht, om daarna een analoge regeling op te stellen voor de boekensector.

Om te weten wat de verkregen eigendomsrechten in een tax shelter investering exact voorstellen en wie deze kan verlenen, moeten we teruggrijpen naar de Auteurswet. In de filmwereld is het zo dat er meerdere auteurs verbonden zijn aan een audiovisueel werk, met name de scenarioschrijver, de bewerker, de tekstschrijver, de grafische ontwerper van animatiewerken en de auteur van de muziekwerken die speciaal voor het audiovisueel werk worden gemaakt. Deze bezitten dus allen auteursrechten op het audiovisueel werk, maar dit zijn enkel de morele rechten. De vermogensrechten worden namelijk exclusief toegewezen aan de producent.⁶² Dit moet de producent in staat stellen om efficiënt de exploitatie van het werk te realiseren. Vandaar dat de producent van de productiemaatschappij zich in de positie bevindt om te onderhandelen over de eigendomsrechten van een audiovisueel werk. Een tax shelter investering zal dan ook tot stand komen tussen de investeerder en de productievennootschap. Een regisseur of scenarioschrijver kan geen partij zijn in de raamovereenkomst van een tax shelter investering, simpelweg omdat hij de eigendomsrechten niet bezit en hij deze aldus ook niet kan verlenen in ruil voor financiering.

Om dit investeringsproces te kunnen toepassen in de boekensector, moet nagegaan worden door wie de actoren in het huidige investeringsproces vervangen moeten worden. Om te beginnen moet nagegaan worden wat de eigendomsrechten in een tax shelter-investering in de boekensector kunnen inhouden. Hiervoor moet niet vergezocht worden, namelijk in dezelfde wet als diegene die in de audiovisuele sector wordt gebruikt, met name de Auteurswet.⁶³ Bij een letterkundig werk is de aanduiding van de titularis van het werk minder complex. De auteur is diegene die het letterkundig werk geschreven heeft⁶⁴ en deze krijgt zowel de morele als vermogensrechten toegewezen. In eerste instantie lijkt het dus voor de hand liggend dat de auteur de functie van de productievennootschap in de filmsector zou vervangen, aangezien de schrijver de exploitatierechten bezit en aldus de eigendomsrechten in ruil voor de tax shelter-investering kan verlenen. Het probleem hierbij is dat een auteur een vennootschap zou moeten oprichten, aangezien natuurlijke personen vooralsnog uitgesloten zijn van het tax shelter-systeem. Meestal bezit een auteur geen vennootschap waardoor deze dus niet in aanmerking komt. Het bezitten van een vennootschapsvorm is noodzakelijk om van de tax shelter-regeling gebruik te kunnen maken.⁶⁵ Stel dat de auteur toch een vennootschap opricht en hier zijn activiteiten in onderbrengt, dan zou de auteur, via zijn vennootschap, toch kunnen optreden als partij in een tax shelter-overeenkomst. In dit geval zou de auteur zijn vermogensrechten

⁶² Artikel 18, Auteurswet.

⁶³ Art. 1, §1, Auteurswet.

⁶⁴ Art. 6, Auteurswet.

⁶⁵ Zie supra 1.4.1 Investerende ondernemingen.

moeten overdragen aan zijn vennootschap, want in eerste instantie worden de vermogensrechten enkel toegekend aan de auteur als fysieke persoon en dus niet aan zijn vennootschap.

3.3 Aanpassingen wettekst

De huidige tax shelter wetgeving is vanzelfsprekend gericht op de filmindustrie. Belangrijk is dus om in deze wetgeving kleine aanpassingen aan te brengen zodanig dat de wet ook van toepassing kan zijn op de boekensector. In het wetsvoorstel Mahoux⁶⁶ wordt enkel een paragraaf 7 toegevoegd aan de wettekst. In deze paragraaf wordt vermeld dat de tax shelter maatregel ook van toepassing is op letterkundige werken. Dit lijkt mij echter een onvoldoende toevoeging aan de huidige wettekst indien men de tax shelter effectief operationeel wil maken in de boekensector. Veel termen in de wet slaan specifiek op de audiovisuele sector waardoor een substitutie noodzakelijk is. In wat volgt wordt getracht de wetgeving op bepaalde punten aan te passen door telkens een analoge term voor de boekensector te zoeken.

Vanzelfsprekend zou de term ‘audiovisueel werk’ moeten uitgebreid worden naar ‘audiovisueel of letterkundig werk’. Om te bepalen wat exact onder de definitie van een letterkundig werk valt, kan gekeken worden naar de invulling die de heer Philippe Mahoux reeds gaf in zijn wetsvoorstel of naar de definitie gesteld in de Auteurswet⁶⁷. Enkel erkende Belgische audiovisuele werken worden vrijgesteld. De definitie en de voorwaarden om als audiovisueel werk erkend te worden, werden reeds besproken in het eerste hoofdstuk van deze verhandeling. Belangrijk hierbij was dat het werk erkend moet worden als een Europees werk. Voor letterkundige werken zou dus ook dergelijke criteria moeten worden ingevoerd. Bij de vertaling van de criteria van een Europees werk naar de boekensector moet niet veel worden aangepast, behoudens de puur administratieve aanpassingen met betrekking tot het woord audiovisuele productie. Naar analogie van de definitie van een Europese productie in de audiovisuele sector, zou de erkenning van een Europees letterkundig werk inhouden dat het werk een band moet vertonen met de Europese Gemeenschap⁶⁸. Dit betekent dat er in het werk grotendeels de hand van een Europese auteur⁶⁹ moet zitten.

Een tweede aanpassing slaat op het toepassingsgebied van actoren binnen het tax shelter mechanisme. Voor audiovisuele werken is het zo dat de vennootschap waarin geïnvesteerd wordt een binnenlandse vennootschap voor de productie van audiovisuele werken moet zijn. In de boekensector zou deze post ingevuld kunnen worden door een uitgeverij, aangezien deze omschreven kan worden als een vennootschap die instaat voor de ontwikkeling en productie van letterkundige werken. Mits een auteur een vennootschap opricht⁷⁰, zou ook een auteur onrechtstreeks kunnen optreden als partij in de overeenkomst. Ook bij de andere partij

⁶⁶ Zie supra 3.1 Huidig wetsvoorstel

⁶⁷ Art. 8, §1, Auteurswet.

⁶⁸ Zie supra 1.3.2 Erkend Belgisch audiovisueel werk

⁶⁹ Hieronder wordt een auteur verstaan die woonachtig is in een lidstaat van de Europese Gemeenschap.

⁷⁰ Zie supra 3.2 Investeringsproces

van de overeenkomst, namelijk de investeerder, zou een aanpassing op zijn plaats zijn. Een televisieomroep en productievennootschap worden namelijk expliciet uitgesloten van de in aanmerking komende investeerders.⁷¹ Het hoeft geen betoog dat dit niet relevant is voor een tax shelter-toepassing in de boekensector. De uitsluiting van de televisieomroep als investeerder zou bij een toepassing in de boekensector vervangen kunnen worden door een abstractie te maken van een uitgeverij als investeerder. Deze uitsluiting is gegrond op basis van het belangenconflict dat kan ontstaan indien een uitgeverij optreedt als investeerder.

Een derde punt van reflectie zijn de bedragen die gehanteerd worden in de huidige wetgeving. Het gaat hierover een vrijgesteld bedrag van maximum 750.000 euro⁷². Dergelijk bedrag is niet gebruikelijk in de boekensector. Dit maximum zou dan ook aangepast moeten worden tot een lager bedrag. Het exacte maximum zou bepaald moeten worden in samenspraak met de belangrijke vertegenwoordigers binnen de boekensector, met name de belangenverenigingen binnen Boek.be. Dit wettelijk maximumbedrag staat in feite een goede werking van de tax shelter in de boekensector niet in de weg. Het echte obstakel met betrekking tot de investeringsbedragen ligt bij het minimum investeringsbedrag dat momenteel gehanteerd wordt. Dat ligt momenteel namelijk op 50.000 euro. Het bedrag is niet wettelijk bepaald, maar laat u hierdoor niet misleiden want dergelijk bedrag is in de praktijk de gangbare minimum inleg. Om de tax shelter in de boekensector te operationaliseren, is het aangewezen na te denken over een lagere instapprijs.

Na deze aanpassingen zou de wetgeving betreffende de tax shelter in theorie correct zijn en ook toegepast kunnen worden in de boekensector. Er zijn echter nog bepaalde inhoudelijke kwesties die toch nog voor problemen zouden kunnen zorgen. Deze worden in het volgende punt verder uitgediept.

3.4 Knelpunten bij implementatie

Indien de tax shelter daadwerkelijk wordt ingevoerd in de boekensector, zouden verscheidene problemen kunnen rijzen. In wat volgt wordt aangetoond welke zaken eventuele knelpunten kunnen vormen bij de implementatie.

Het probleem zit hem vooral bij de productie- en exploitatiekosten die gemaakt worden door de productievennootschappen. De vennootschap moet zich ertoe verbinden voor 150 percent van de ontvangen investeringsbedragen, anders dan in de vorm van een lening, kosten te maken in België of met andere woorden voor 90% van het volledige investeringsbedrag.⁷³ Het drukwerk van de boeken wordt echter vaak uitgevoerd in het buitenland, aangezien de tarieven daar soms gunstiger zijn.⁷⁴ Aangezien het drukwerk een belangrijk onderdeel is in het

⁷¹ Art 194ter, §2, eerste lid, WIB 92.

⁷² Art 194ter, §3, eerste lid, WIB 92.

⁷³ Zie supra 1.4.2

⁷⁴ Lemmens, I., (2011), Interview Uitgeverij Vrijdag, Tax shelter in de boekensector, Antwerpen, 22 april 2011, Vraag 14.

productieproces van een boek levert deze voorwaarde problemen op. Deze kost zou namelijk niet mogen worden meegeteld bij het bedrag dat in de voorwaarde wordt gesteld.

Een ander probleem in verband met deze productie- en exploitatiekosten is de tijdspanne waarin deze kosten moeten worden gemaakt. Deze moeten namelijk binnen de achttien maanden na het ontvangen van de investeringsbedragen gecreëerd worden.⁷⁵ In de boekensector is dit echter niet evident aangezien het schrijven en produceren van een boek soms over een veel langere tijdsperiode loopt. De tax shelter investering zou dan enkel kunnen worden gerealiseerd op het ogenblik dat de uitgever beslist het boek te drukken, aangezien de kosten dan wellicht wel binnen de achttien maanden kunnen worden gemaakt.

Om investeerders aan te trekken via het systeem van tax shelter is het noodzakelijk dat de productievennootschap een zeker rendement op de investering kan aantonen. De rendementsvereiste is het logische gevolg van het feit dat de investeerder voor 60 percent eigendomsrechten ontvangt. Een investeerder zal via deze rechten dus inkomsten nastreven om zijn investering volledig vergoed te zien. Het probleem situeert zich op het niveau van het rendement omdat dit voor vele auteurs geen prioriteit is. Eigenlijk zou het afwezig zijn van een ruim rendement geen probleem mogen vormen aangezien 91 percent van de investering terugverdiend wordt louter door de terugbetaling van de lening en het belastingsvoordeel, en bovendien een verkoopoptie kan worden aangegaan om ook de overige 9 percent te dekken.⁷⁶ Maar door het lage marktpotentieel van vele boekprojecten heeft de investeerder zelf onvoldoende garanties dat het leningsgedeelte wordt terugbetaald.

Een oplossing voor de afwezigheid van garanties zou te vinden kunnen zijn in een waarborgregeling⁷⁷ door de overheid voor het leningsgedeelte. In plaats dat de overheid rechtstreeks subsidies toekent zou de culturele ondernemer financiële middelen kunnen vergaren in de privésector via tax shelter investeringen. Hierbij zou kunnen worden voorzien in een waarborgregeling waarbij de overheid garant staat voor de terugbetaling van het leningsgedeelte. Indien de ondernemer dan niet kan terugbetalen, zou de overheid dit financieren, in feite zou dit een verborgen subsidie inhouden. Op die manier geef je de kans aan meer bedrijven om financiële middelen te ontvangen en zullen zij eerst zelf proberen het geld op te hoesten. Hiervoor moeten zij wel commercieel denken, anders zal er nooit een terugbetaling gebeuren door het creatieve bedrijf maar telkens door de overheid via de waarborgregeling. Het probleem is dat dergelijke commerciële gedachte momenteel veelal niet aanwezig is in de creatieve sector. Er zou dus een ommekeer in de houding van de sector moeten plaatsvinden. Zij zouden moeten commercieel denken om zo te kunnen deelnemen aan het tax shelter-verhaal, want vergeet niet dat tax shelter principieel commercieel gebaseerd is. Het dient om een expansie en groei van de culturele sector in de hand te werken. Om een dergelijke sterke expansie te creëren, zullen extra financiële middelen niet voldoende zijn maar zal dus een combinatie van verhoogde investeringen en een commercieel gerichte visie bij de creatieve ondernemer vereist zijn. Bij de uitgevers is de commerciële gedachte

⁷⁵ Zie supra 1.3.3 Bijkomende voorwaarden

⁷⁶ Zie supra hoofdstuk 1

⁷⁷ Lemmens, I., (2011), Interview CultuurInvest, Tax shelter in de boekensector, Vraag 14, Brussel, 6 april 2011.

veelal wel aanwezig maar zij blijven een speler in de boekensector, en laat nu net in deze sector de meeste spelers gekant zijn tegen de commercialisering. Een auteur beslist nog altijd zelf aan wie hij zijn exploitatierechten overdraagt. Indien de uitgever het respect van vele auteurs niet wil verliezen, is het misschien wijs om niet mee te stappen in het tax shelter-verhaal.

Het probleem zit hem dus in het feit dat binnen de creatieve sector vele projecten niet voldoende marktpotentieel bezitten om maximaal te kunnen genieten van het tax shelterstelsel. Indien dit wel het geval zou zijn, dan zou er, zoals hierboven vermeld, een mogelijkheid bestaan om over te stappen van rechtstreekse subsidies naar een tax shelterstelsel waarin een waarborgregeling voorzien is in het geval van niet-terugbetaling, de zogenaamde verborgen subsidies. Momenteel is wel een ommezwaai merkbaar van verschillende culturele projecten, met name dat zij steeds meer belang hechten aan het commerciële aspect. Voor deze projecten zou men dus het tax shelter systeem kunnen toepassen. De moeilijkheid zit hem echter in het feit dat er geen ruimte is om te experimenteren, aangezien de middelen die momenteel voorzien zijn binnen de begroting voor subsidies volledig verdeeld zijn over de bestaande bedrijven. Economisch betekent dit dat er extra financiële middelen beschikbaar zouden moeten zijn bij de overheid. Deze supplementaire middelen zouden dan ingezet kunnen worden voor een experiment waarbij de waarborgregeling in de tax shelter wordt ingezet.

De hypothese van een tax shelter toepassing met een waarborgregeling in plaats van een rechtstreekse subsidiëring levert macro-economisch veel voordelen op. De overheid zou dan niet onmiddellijk alle projecten moeten subsidiëren maar ze zou eerst de kans kunnen geven aan de bedrijven om zelf middelen op te bouwen. Op die manier zouden meer bedrijven kunnen genieten van extra middelen. De financiële last zou zo verspreid worden over de overheid en de private sector.

Deze hypothese kan het best verduidelijkt worden aan de hand van een voorbeeld. Stel dat de financieringsmiddelen van een uitgeverij voor 30 percent uit rechtstreekse subsidies van de overheid bestaat en voor 70 percent uit eigen middelen. Indien men hier het tax shelter systeem zou invoeren, zou de ondernemer zelf extra financiële middelen kunnen creëren door bijvoorbeeld 30 percent investeringen uit de private sector via de tax shelter te halen. Dit zou ervoor zorgen dat het volledige vermogen samengesteld is en de overheid in feite geen subsidies meer hoeft te verstrekken. Indien de uitgeverij een vermogen heeft van 10.000 euro zou dit betekenen dat de culturele ondernemer voor 3.000 euro financiële middelen uit de tax shelter-investeringen probeert te halen.

Natuurlijk zal de onderneming er zich toe moeten engageren extra winsten te creëren om een zeker rendement te kunnen bieden aan de potentiële investeerder. Maar vaak blijkt dit geen zodanig zware opdracht te zijn voor de creatieve ondernemer, alleen heeft hij nooit eerder

deze optie bekeken, uit angst om een deel van de subsidies te verliezen bij te hoge winsten.⁷⁸ Indien de uitgeverij toch faalt in haar missie om winsten te creëren, zou hier de waarborgregeling toepassing vinden. Dit betekent dat bij de ondertekening van de overeenkomst tussen de private investeerder en bijvoorbeeld een uitgeverij, de overheid het 40 percent leningsgedeelte zal waarborgen. Hypothetisch gezien zou in dit geval de overheid de uitgeverij toch onrechtstreeks subsidiëren, namelijk voor 40 percent van het geïnvesteerde bedrag. Concreet zou dit betekenen dat de overheid in plaats van een rechtstreekse subsidie ter waarde van 3.000 euro toe te kennen, nu slechts 1.200 euro zou moeten subsidiëren in het geval van niet-terugbetaling, met name 40 percent van de tax shelter-investering die 3.000 euro bedraagt⁷⁹. Bovendien moet het bedrag van 1.200 euro enkel worden uitbetaald indien de uitgeverij niet in staat is de lening terug te betalen. Het kostenplaatje van de waarborgregeling zal dus nooit datgene van de rechtstreekse subsidiëring overstijgen. Er kan dus geconcludeerd worden dat de overheid een veel lichtere subsidiëringlast draagt, zonder dat de uitgeverij het moet stellen met minder middelen. Het andere gedeelte van de financieringsbehoefte wordt dan gedragen door de private investeerder. In deze situatie zou de investeerder wel zwaar verliezen aangezien hij geen waarborg heeft op het kapitaalsgedeelte. Maar dit is buiten het belastingsvoordeel gerekend dat de investeerder verkrijgt naar aanleiding van zijn investering via het tax shelter systeem en de verkoopoptie die hij kan aangaan met betrekking tot de rechten.

Wanneer de onderneming er wel in slaagt om extra winsten te creëren, mag er pas echt gesproken worden van een succesverhaal. In dergelijke hypothese zouden alle partijen nog meer winnen. In eerste instantie zal de overheid voor een groot deel van de financieringslast verlost worden. Deze zal namelijk niets meer moeten subsidiëren, aangezien de waarborgregeling niet in werking treedt. Men zou kunnen denken dat de overheid wel nog steeds het belastingsvoordeel moet toekennen en hierdoor toch inkomsten verliest, maar een studie heeft reeds uitgewezen dat dit voordeel geen subsidie uitmaakt, aangezien het volledige toegekende voordeel terugverdiend wordt.⁸⁰ Ook de creatieve onderneming heeft baat bij het tax shelter systeem, aangezien zij gestimuleerd wordt om winst te maken en aldus een expansiebeleid kan voeren.

De gebruikte cijfers in het voorgaande voorbeeld zijn louter hypothetisch en dienen enkel om het algemene idee te kunnen aantonen. Om echt een idee te krijgen van de vermindering van de subsidiëringlast voor de overheid zouden gemiddelde cijfers uit de praktijk berekend moeten worden en gebruikt worden.

⁷⁸ Lemmens, I., (2011), Interview CultuurInvest, Tax shelter in de boekensector, Bijkomende vraag, Brussel, 6 april 2011.

⁷⁹ Zie het hierboven uitgeschreven voorbeeld.

⁸⁰ Zie supra 1.3.3 Bijkomende voorwaarden.

4 Conclusie

De kerngedachte van deze masterproef is dat een implementatie van een tax shelter in de boekensector een oplossing kan bieden voor de vele subsidies die nu naar de boekensector vloeien. De combinatie van een tax shelter met een waarborgregeling door de overheid kan macro-economisch voor alle partijen voordelen bieden. De overheid wordt deels verlost van zijn subsidiëringlast of zij kan door deze financiële ademruimte er voor opteren eenzelfde subsidiëringvolume aan te houden maar hun subsidies meer te spreiden over een groter aantal ondernemers. De culture ondernemer die zou werken met tax shelter-investeringen zal hier ook geen nadeel worden berokkend, aangezien zijn financiële middelen op eenzelfde hoogte blijven. De middelen zullen nu gewoon deels uit de private sector komen in plaats vanuit de overheid. Op die manier worden zij minder afhankelijk van de overheid en kunnen zij, indien zij dit wensen, een expansiebeleid doorvoeren. Er moet namelijk geen rekening meer worden gehouden met de criteria die gesteld worden door de overheid om subsidies te ontvangen. Ten laatste zal ook de investeerder baat hebben bij een tax shelter-investering in de boekensector. De investeerder verkrijgt een belastingvoordeel en is ook zeker van een terugbetaling van het leningsgedeelte, aangezien deze gewaarborgd wordt door de overheid. Daarnaast bezit hij ook een deel van de exploitatierechten van het letterkundig werk, waaruit hij nog een deel van zijn investering kan recupereren.

Naast deze kerngedachte zijn nog enkele zaken naar boven gekomen in deze verhandeling, met betrekking tot de huidige wetgeving omtrent de tax shelter. Deze zou op bepaalde vlakken nog moeten worden aangepast om tot een goede en correcte werking van de tax shelter in de boekensector te komen.

5 Bronnen

5.1 Wetgeving en voorbereidende werken

Wetgeving

- Artikel 194ter, Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992.
- Wet van 17 mei 2004 tot wijziging van artikel 194ter van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 betreffende de tax shelter-regeling ten gunste van de audiovisuele productie.
- Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten.
- Programmawet 2 augustus 2002, art 128 en 129, BS 29 augustus 2002.
- Programmawet van 22 december 2003, BS 31 december 2003.
- Wet van 3 december 2006 tot wijziging van artikel 194ter van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 betreffende de tax shelter-regeling ten gunste van de audiovisuele productie voorziet de uitbreiding van een audiovisueel werk naar kinder- en jeugdreeksen.
- Wet van 21 december 2009 houdende fiscale en diverse bepalingen, BS 31 december 2009.
- Wetsvoorstel tot uitbreiding van de tax shelter-regeling tot de ontwikkeling en de productie van letterkundige werken, Mahoux, P., 3-2447/1, 26 april 2007.
- Wet van 16 juli 2008 tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en tot instelling van een forfaitaire belastingregeling inzake auteursrechten en naburige rechten, BS 30 juli 2008.
- Wet van 10 december 2009 tot wijziging van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten wat het statuut van en de controle op de vennootschappen voor het beheer van de rechten betreft.
- Decreet houdende machtiging van de Vlaamse regering om toe te treden tot en om mee te werken aan de oprichting van de vereniging zonder winstgevend doel Vlaams Audiovisueel Fonds, 13 april 1999

Europese wetgeving

- Richtlijn 2001/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij
- Richtlijn 92/100/EEG van de Raad van 19 november 1992 betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom

- Richtlijn 89/552/EEG van de Raad van 3 oktober 1989 betreffende de coördinatie van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in de Lid-Staten inzake de uitoefening van televisie-omroepactiviteiten

Koninklijke Besluiten

- KB 3 mei 2003 tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 128 en 129 van de programmawet 2 augustus 2002, *BS* 9 mei 2003.
- KB 14 november 2008 tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de wet van 3 december 2006 tot wijziging van artikel 194ter van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 betreffende de tax shelter-regeling ten gunste van de audiovisuele productie, *BS* 19 november 2008.
- KB 15 oktober 1997 tot het belasten van een vennootschap met de inning en de verdeling van de vergoeding voor het kopiëren van werken die op grafische of soortgelijke wijze zijn vastgelegd, *BS* 7 november 1997.
- KB van 25 april 2004 betreffende de vergoedingsrechten voor openbare uitlening van de auteurs, vertolkende of uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en producenten van eerste vastleggingen van films, *BS* 14 mei 2004.

5.2 Geraadpleegde boeken

- Beghin, P. en Van De Woestyne, I., Handboek Personenbelasting 2010-2011, Antwerpen, Intersentia, 2010, 741 p.
- De Corte, R. en De Grootte, B., Handboek civiel recht, Gent, Larcier, 2010, 721 p.

5.3 Geraadpleegde tijdschriften en brochures

- Federale Overheidsdienst FINANCIEN, “Tax shelter: fiscale maatregelen ten gunste van de audiovisuele productie”, http://koba.minfin.fgov.be/commande/pdf/TaxShelter_bijwerking042007.pdf.
- Motion Investment Group, “Prospectus van privé aanbieder met betrekking tot een investering in de audiovisuele productie en gebruik makend van het mechanisme van de Tax Shelter”, mei – december 2009.
- Jennotte, A., “Le tax shelter est rentable pour l’état”, *Le Soir*, 6 mei 2010, 24.

5.4 Geraadpleegde sites

- <http://www.fondsvoordeletteren.be/>
- <http://www.fondspascaldecroos.org>
- <http://www.stichtinglezen.be>
- Scope Invest, <http://www.scopeinvest.be>.

- <http://www.scopeinvest.be/economische-weerslag-van-de-films-die-naar-belgie-werden-gehaald-door-scope>
- Motion Investment Group, <http://www.migroup.be/>

5.5 Interviews

- Lemmens, I., (2011), Interview CultuurInvest, Tax shelter in de boekensector, Brussel, 6 april 2011.
- Lemmens, I., (2011), Interview Uitgeverij Vrijdag, Tax shelter in de boekensector, Antwerpen, 22 april 2011
- Lemmens, I., (2011), Interview Boek.be, Tax shelter in de boekensector, Gent, 2 mei 2011.

6 Bijlagen

6.1 CultuurInvest: interview

Financiële middelen

1. Hoe verloopt het investeringsproces van CultuurInvest in de culturele sector?

Er kan een aanvraag worden ingediend via de website. Er kan nooit in een ondernemer zelf worden geïnvesteerd. CultuurInvest (hierna afgekort als: CI) heeft als doel de creatieve ondernemer financieel te ondersteunen. Dit doen zij door het investeren via achtergestelde leningen en kapitaalparticipaties. Er wordt dus rendement nagestreefd, het fonds verstrekt dus geen subsidies! Om als creatieve ondernemer investeringen te ontvangen van CI, dient deze hiervoor een aanvraag in te dienen. Er zijn bepaalde selectiecriteria die gebruikt worden door CI. Vooral wordt nagegaan als het project wel genoeg marktpotentieel heeft. Daarnaast kan CI geen project steunen dat reeds subsidies heeft van het Vlaams Audiovisueel Fonds. Dit is namelijk verboden door Europa. Dit is zo geregeld omdat CI vergoedingen krijgt van de Vlaamse overheid, dus onrechtstreeks zou een project dan twee maal overheidssteun krijgen. Ze kunnen wel investeren in de marketing van een creatieve onderneming, ook al heeft de onderneming reeds VAF-subsidies voor een bepaald project. Het mag gewoon niet voor hetzelfde project bedoeld zijn.

CI bevindt zich in feite tussen de overheid en de privésector. Ze financieren dus projecten die te commercieel zijn om subsidies te krijgen, maar anderzijds te weinig commercieel zijn om privé-investeerdere aan te trekken. Het systeem van CI is uniek in de wereld, ze zijn pioniers. Er is veel interesse vanuit het buitenland voor dergelijk systeem.

2. In welke tak van de culturele sector investeert CultuurInvest het meest?

De meeste investeringen gebeuren momenteel in de muzieksector, musicals en mode. Tot en met 2009 waren er geen investeringen in de boekensector, maar sinds 2010 zijn de investeringen in de boekensector aan een inhaalmanoeuvre begonnen.

3. In welke tak bieden de investeringen het meeste rendement?

Het meeste rendement wordt behaald in de muzieksector en de gamesector. Het is wel moeilijk om dit met zekerheid te zeggen, aangezien CI nog maar vier jaar bestaat en dus nog niet duidelijk is waar het meest rendement wordt uit behaald.

4. Is er een grote markt voor commerciële cultuur?

Culturele ondernemingen zijn meestal niet zo commercieel ingesteld. Maar er is een verandering merkbaar: meer en meer culturele ondernemers denken commercieel, de markt leeft dus. Zo is er bijvoorbeeld een uitgeverij die probeert om bij de meeste boeken die ze uitgeven, een evenement te organiseren. Voor een kookboek is dit bijvoorbeeld een workshop waarbij de gerechten uit het boek worden gedemonstreerd. Er kan ook een lezing worden georganiseerd. Voor de publiciteit die ze organiseren,

hebben ze wel extra financiële middelen nodig en hier komt CI te hulp. Zij kunnen deze initiatieven financieren. Naast extra middelen voor financiële middelen, hebben uitgeverijen soms ook extra geld nodig om hun internationale markt verder uit te bouwen. Er kan dus wel gesteld worden dat er een commercialisering doorgevoerd wordt.

5. Hoe gaat Cultuurinvest te werk wat investeren in de boekensector betreft? Werkt u met een portfolio van boeken?

Er wordt altijd geïnvesteerd in een onderneming, aangezien men met kapitaalparticipaties werkt. Er kan dus niet worden geïnvesteerd in een auteur, tenzij deze een vennootschap opricht. Dus CI zal investeren in een uitgeverij in het algemeen en niet in een aantal boeken. De investering gebeurt altijd via kapitaalparticipaties en achtergestelde leningen aan een intrest van 8 à 10%. Dit intrest lijkt misschien hoog, maar dit moet in de context worden gezien. Bij een bank zal het misschien iets minder zijn, maar daar wordt wel niet gewerkt met achtergestelde leningen.

6. In wat investeert men precies? Is dit bijvoorbeeld in promotie onder de vorm van beurzen, boekenstandjes, reclame enzovoort?

Er wordt geïnvesteerd in een onderneming. Deze zal de extra financiering vaak gebruiken om te investeren in extra publiciteit of in de uitbreiding van hun internationale werking, dus in feite wordt geïnvesteerd in de commerciële werking.

7. Wat is het verschil met de tax shelter regeling?

Er zijn heel wat verschillen. Eerst en vooral is de tax shelter federale materie, terwijl CI op Vlaams niveau functioneert. Bij een investering via tax shelter primeert het fiscale op het culturele, terwijl het hoofddoel van CI het ondersteunen van de creatieve industrie is. Bij CI zal het culturele aspect dus veel belangrijker zijn dan bij een tax shelter investering. Een ander verschil is dat de kernactiviteit van CI investeren is, terwijl de bedrijven die investeren via tax shelter een andere bedrijfsactiviteit hebben. Daarnaast zal CI enkel in een onderneming investeren, terwijl men via de tax shelter investeert in een project. Verder kan ook opgemerkt worden dat CI geen belastingsbesparing verkrijgt door het investeren in een culturele onderneming, terwijl de verkregen belastingsbesparing in een tax shelter investering centraal staat.

Auteurgerelateerde zaken

8. Wat zijn de inkomsten van een auteur en hoeveel staat de culturele ondernemer af in ruil voor de verkregen financiële middelen van CultuurInvest?

Door de investering in een onderneming, verkrijgt CI aandelen van het bedrijf. (zie vraag 5: er wordt deels geïnvesteerd via kapitaalparticipaties). Via de dividenden die voortvloeien uit de verkregen aandelen, kan CI inkomsten genereren.

9. Waarom hebben auteurs nog extra financiële middelen nodig?

/

Concrete toepassing van tax shelter

10. Wat krijgt CultuurInvest in ruil voor het geïnvesteerde kapitaal? Is dit een aandeel in de auteursrechten op het boek? Kan men dit vergelijken met de rechten die verkregen worden via een tax shelter investering?

Voor het geïnvesteerde kapitaal, verkrijgt CI aandelen van de onderneming. Dus in de situatie waarbij geïnvesteerd wordt in een uitgeverij, verkrijgt CI aandelen van de uitgeverij. Indien men zou kunnen investeren in de boekensector via de tax shelter, dan zou men misschien inderdaad een aandeel kunnen verkrijgen in de auteursrechten. Een andere optie is misschien dat de investeerder een vooraf afgesproken percentage op de verkoop van het boek ontvangt..

11. In de huidige tax shelter wetgeving is het verplicht om voor 90% van het ontvangen investeringsbedrag kosten te maken in België. Hoe kan dit volgens u toepassing vinden in de boekensector? Zou de regeling dan enkel gelden voor Belgische auteurs?

/

12. Volgens de wet moet geïnvesteerd worden in een erkende filmmaatschappij. Zou een uitgeverij dan in aanmerking komen in de boekensector of eventueel Cultuurinvest?

CI zou niet kunnen optreden als vragende partij in het tax shelter regime, aangezien zij zelf een rechtstreekse investeerder is en aldus geen investeringsbedragen kan verzamelen bij andere ondernemingen, op die manier zou CI namelijk tegelijk vragende partij en investeerder zijn.

Standpunt van CultuurInvest

13. Wat is uw mening omtrent een eventuele introductie van de tax shelter in de boekensector?

Tax shelter zou voor de boekensector goed kunnen zijn om de voorfinanciering te ondervangen, aangezien er een lange overbruggingsperiode is tussen het schrijven van het boek en de effectieve inkomsten, die ontstaan bij de exploitatie van het boek.

14. Gelooft u in de slaagkansen hiervan?

Een tax shelter in de boekensector kan zeker slagen maar er moeten wel bepaalde dingen worden aangepast. Zo is het jammer dat in de huidige tax shelter het leningsgedeelte, met name maximum 40 percent, van de investering door de ontvangers ervan meestal niet wordt gebruikt, uit schrik om het bedrag na verloop van tijd niet meer terug te kunnen betalen. Dit leningsgedeelte dient dus grotendeels om het fiscaal voordeel van de investeerder te vergroten. Eventueel zou dit

leningsgedeelte kunnen worden gewaarborgd door de overheid waardoor de ontvangers minder schrik zouden hebben om het bedrag effectief aan te wenden. Indien men werkt met een waarborgregeling door de overheid, is er in feite wel sprake van een verborgen subsidiëring.

15. Wat zijn volgens u mogelijke knelpunten voor de implementatie van een tax shelter in de boekensector?

Zie antwoord op vraag 14.

16. Er gaan stemmen op om de tax shelter regeling via CultuurInvest toe te passen. Wat vindt u van dit idee?

CI kan hier geen rol in spelen omdat zijn zelf al investeerder is en aldus geen verwerver kan zijn op hetzelfde moment. CI zal telkens maar de helft van de financieringsbehoefte inlossen, de andere helft moet de ondernemer zelf zoeken in de private sector. Dit deel zou dan misschien bij elkaar kunnen worden verzameld aan de hand van tax shelter investeringen uit de private sector. Maar deze taak ligt bij de creatieve ondernemer en niet bij CI.

17. Zou het een goed idee zijn om ook een tax shelter maatregel in te voeren voor andere takken in de culturele sector, zoals bijvoorbeeld in theater?

Het zou zeker interessant zijn om de tax shelter meteen in te voeren in alle culturele sectoren.

Bijkomende vraag tijdens interview:

(naar aanleiding van het antwoord op vraag 14)

Zou het mogelijk zijn om de overheid waarborg te laten staan voor het leningsgedeelte binnen een tax shelter investering? Zo zouden investeerders sneller de stap durven zetten om te investeren in een culturele onderneming, aangezien het risico op die manier geneutraliseerd wordt. De overheid zou dan ook minder subsidies moeten verstrekken, aangezien men dan meer middelen aantrekt uit de private sector.

Dit zou inderdaad een mogelijkheid zijn. Op die manier wordt een onderneming ook minder afhankelijk van subsidies, waardoor ze ook meer winst zouden 'durven' maken. Momenteel hebben bepaalde ondernemingen namelijk schrik om teveel winst te maken, aangezien ze hierdoor hun subsidies zouden verliezen. Vandaar dat vele mogelijkheden om winst te maken door de onderneming niet worden benut. Een voorbeeld hiervan is een opera die zalen vrij heeft staan maar ze niet verhuurd, terwijl men deze perfect kan verhuren voor bedrijfscongressen en dergelijke.

6.2 Uitgeverij Vrijdag: interview

Financiële middelen

1. Welke kosten maken auteurs bij het schrijven van een boek?

Zij moeten in feite tijd kopen om aan research te kunnen doen. Ze hebben ook kosten aan de verplaatsingen die zij eventueel moeten doen of de lectuur die ze zich moeten aanschaffen in functie van het thema van hun boek. Uitgeverijen hebben ook veel kosten: de kost voor het drukwerk en het zetwerk van het boek, de kost van het ontwerp van de omslag, de distributiekosten, de logistieke kosten, de marketingkosten en de kosten voor opslag. De auteur en de uitgever houden uiteindelijk meestal evenveel over op het einde. Bij een goede verkoop, daalt de vaste productiekost waardoor de uitgever meer winst kan overhouden.

2. Wat zijn de belangrijkste inkomsten voor een auteur?

Er zijn verschillende bronnen van inkomsten voor een auteur.

Er zijn veel soorten subsidies beschikbaar voor een auteur of uitgeverij. Zo is er het Fonds voor de Letteren waarbij de auteur maandgeld kan ontvangen. De uitgeverij kan hier productiesteun verkrijgen, dit wel voor een beperkte termijn van ongeveer vijf à zes maanden. Ook de boekhandels kunnen van dit fonds op ondersteuning rekenen. Zo kan het fonds gratis exemplaren geven aan de boekhandel. Indien het boek verkocht wordt binnen het jaar, zal de boekhandel wel een nieuw exemplaar moeten aankopen. Maar op die manier wordt de boekhandel behoedt van het aankopen van boeken waarvan de verkoop het laat afweten, het risico voor de boekhandel wordt dus beperkt. Daarnaast bestaat er ook een privéfonds waar subsidies kunnen worden aangevraagd, met name het Fonds Pascal Decroos voor bijzondere journalistiek. Een andere organisatie die zich engageert voor de boekensector is de organisatie Stichting Lezen. Deze organiseert lezingen, optredens en andere projecten. Ook bij het IWT, Innovatie door Wetenschap en Technologie, kan je subsidies verkrijgen indien het boek een origineel thema heeft of op een andere manier origineel naar voren komt. Voor boeken die grensoverschrijdende thema's hebben kunnen subsidies worden aangevraagd op Europees niveau.

Naast de ontvangen subsidies, zal de auteur ook inkomsten verwerven via zijn royalty's. Een auteur zal normaal ongeveer 10% ontvangen van de verkoopprijs per verkocht exemplaar. Indien een auteur echter er in slaagt meer dan 4000 exemplaren te verkopen, zal dit percentage oplopen tot 12,5. Indien er meer dan 10.000 exemplaren worden verkocht, zal er een vergoeding van 15% worden gehanteerd. Om het jaar worden de verkoopcijfers gerapporteerd aan de auteur, de royalty's worden dus ook slechts één maal per jaar berekend en uitbetaald. Vandaar dat er vaak een voorschot op de royalty's wordt toegekend aan de auteur. Deze voorschotten zijn niet terugvorderbaar. De royalty's worden geëvalueerd op jaarbasis omdat er vaak

afspraken zijn met de boekhandel die inhouden dat de boekhandel onverkochte boeken terug mag sturen naar de uitgeverij, het is dus moeilijk om voor de uitgeverij de inkomsten in te schatten en vandaar dat er gewacht wordt tot op het einde van het jaar om de royalty's vast te stellen.

Een andere bron van inkomsten voor de auteur en uitgeverij zijn diegene die voortvloeien uit de reprografie. Dit is een vergoeding voor de kopieën die worden genomen van het boek. Dit wordt niet per boek of per auteur berekend, maar wordt collectief verzameld. Vanuit een centrale pot worden de inkomsten dan verdeeld over de verschillende auteurs en uitgeverijen. Hierbij wordt een schatting gemaakt van hoeveel boeken er gekopieerd worden per categorie.

Een auteur en uitgever hebben ook recht op een leenvergoeding. Deze bedraagt ongeveer 0,09 cent per lid van de bibliotheek. Opnieuw worden deze inkomsten collectief verzameld en dan verdeeld onder de verschillende spelers. In België stelt dit leenrecht momenteel niet veel voor. België is in strijd met Europa op vlak van het leenrecht.

3. Is er sprake van grote voorfinanciering bij het uitgeven van een boek?

Er is een grote voorfinanciering voor de uitgeverij want ze moeten het boek drukken alvorens ze hier inkomsten kunnen voor verkrijgen. Soms kunnen er al afspraken worden gemaakt met de boekhandels omtrent de hoeveelheden die ze zullen afnemen en dan kunnen deze al betaald worden op voorhand. Maar meestal zal een boekhandel niet teveel exemplaren kopen omdat ze liever afwachten of het boek goed verkoopt en indien alles verkocht is kunnen ze nog bijbestellen. Doordat de distributie tegenwoordig zeer goed is, kan men de bijbestelde boeken heel snel ontvangen. Vandaar dat de meeste boekhandels voor deze manier van werken kiezen. Dit betekent wel dat de uitgeverij altijd meer moet produceren dan er besteld wordt, wat een grote voorfinancieringskost met zich meebrengt. In het algemeen zal er dus altijd voorfinanciering nodig zijn.

4. Heeft een auteur/uitgeverij nood aan extra financiering?

Extra financiering voor de uitgeverij kan gebruikt worden om de voorfinancieringskost op te vangen.

5. Bestaan er veel subsidies voor de boekensector? Aan wie worden deze toegekend?

Het antwoord op deze vraag is al verwerkt in het antwoord op vraag 2 van dit interview.

6. Kent de boekensector ook private investeringen?

Er zijn enkele private investeringen, maar niet zoveel.

Commerciële aspect

7. Hoe is het gesteld met de verkoopcijfers van boeken in het algemeen? Is er een bepaalde trend merkbaar de laatste jaren?

De boekenverkoop bestaat ongeveer uit 50% schoolboeken en 50% algemene boeken. Momenteel zijn de kookboeken populair. Non-fictie boeken doen het ook goed. Wat

ook bevorderend werkt voor de verkoop, is als er rond een boek iets op televisie te doen is geweest. Bestsellers zorgen voor veel omzet. Er kan gesteld worden dat ongeveer 80% van de omzet uit 20% van de boeken wordt gehaald. Tegenwoordig lijkt dit naar een verhouding van 85% – 15% te neigen. Doordat er hogere oplages zijn van de populaire boeken ontstaat er steeds minder diversificatie.

8. Is er een grote markt voor commerciële cultuur?

Auteurs zijn veelal niet zo commercieel, uitgeverijen denken meestal wel commercieel. Uitgeverijen zullen de boeken beoordelen op de haalbaarheid en zij zullen nagaan indien het boek wel winstpotentieel heeft. Cultuur en commercie bevinden zich een beetje in een spanningsveld maar het is niet zo dat er totaal geen commerciële gedachte leeft in de boekensector, en al zeker niet bij een uitgeverij. Het is niet zo dat die commerciële gedachte nu sterker geworden is, maar er is wel sprake van een professionalisering binnen de sector, waardoor alles nu beter georganiseerd is voor auteurs.

Concrete toepassing van tax shelter

9. In de huidige tax shelter wetgeving is het verplicht om voor 90% van het ontvangen investeringsbedrag kosten te maken in België. Hoe kan dit volgens u toepassing vinden in de boekensector? Zou de regeling dan enkel gelden voor Belgische auteurs?

Een auteur moet nu ook de Belgische nationaliteit bezitten om subsidies te kunnen ontvangen.

10. Volgens de wet moet geïnvesteerd worden in een erkende filmmaatschappij. Zou een uitgeverij dan in aanmerking komen in de boekensector?

Een uitgeverij zou deze post kunnen invullen. Een uitgeverij wordt een erkende uitgeverij als zij toegelaten is tot de Uitgeversvereniging.

11. Wat zou eventueel gefinancierd worden met de extra middelen via een tax shelter investering? Zou er dan bijvoorbeeld meer geïnvesteerd worden in promotie zoals beurzen, boekenstandjes, reclame enzovoort?

Er zou inderdaad geïnvesteerd kunnen worden in promotie en marketing. Er zouden extra advertenties kunnen worden geplaatst in de kranten en tijdschriften

12. Zijn er reeds fiscale gunstmaatregelen in de boekensector?

Er is de vrijstelling van een gedeelte van de royalty's als beroepsinkomsten in de personenbelasting.

Standpunt van Uitgeverij Vrijdag

13. Wat is uw mening omtrent een eventuele introductie van de tax shelter in de boekensector? Gelooft u in de slaagkansen hiervan?

Een tax shelter zal waarschijnlijk wel positief zijn voor de boekensector.

14. Wat zijn volgens u mogelijke knelpunten voor de implementatie van een tax shelter in de boekensector?

Het drukwerk van een boek wordt vaak in Nederland gedaan, omwille van het gunstige tarief daar. Dit zou dan niet onder de 90% van de gedane kosten in België vallen, terwijl dit voor de uitgever toch een grote kost is.

6.3 Boek.be : interview

Financiële middelen

1. Welke kosten maken auteurs bij het schrijven van een boek?

Vooraf de tijd en de researchkosten zijn belangrijke kosten voor de auteur. De kosten worden gemaakt voorafgaand aan de inkomsten. Soms kan hier een tijdsperiode tussen zitten van 4 jaar. Vervelend hierbij is dat de auteur bijvoorbeeld pas na deze 4 jaar inkomsten ontvangt en dan de kosten niet in hetzelfde jaar kan reduceren waardoor zij belast worden op een hogere winst.

2. Wat zijn de belangrijkste inkomsten voor een auteur? Hoe wordt de prijs bepaald?

De auteur kan subsidies, royalty's, leenrechten en auteursrechten ontvangen, maar deze vormen slechts een kleiner aandeel in de inkomsten van de auteurs. Veel auteurs krijgen ook geen subsidies toegekend omdat ze teveel commercieel succes kennen. Het is bijvoorbeeld zo dat het Vlaams Audiovisueel Fonds werkbeurzen toekent aan auteurs, maar indien zijn boeken goed verkocht worden, moeten zij de werkbeurzen terugbetalen. Meestal wordt het grootste deel aan inkomsten verkregen uit nevenactiviteiten, zoals lezingen, columns schrijven, optredens en dergelijke. Met de opkomende digitalisering zal dit zeker nodig zijn, aangezien deze er waarschijnlijk zal voor zorgen dat de auteur minder de papieren versie van boeken zal verkopen en er misschien sprake zal zijn van illegale verspreiding van kopieën van de boeken. Dit is analoog naar de muziekindustrie waar artiesten het nu ook vooral moeten hebben van optredens in plaats van de verkoop van cd's. Verder is het zo dat de verkoop van een boek niet meegaat met de normale economische regels, in die zin dat het niet zo is dat wanneer de vraag naar een boek groter wordt, de prijs stijgt. De prijs wordt in het begin gezet en blijft hetzelfde. Het is moeilijk om op voorhand de omzet te bepalen van een bepaald boek. Enkel in de educatieve sector, namelijk voor de schoolboeken, is de omzet wel goed te bepalen. Er zijn nooit sterke prijsstijgingen geweest in de boekensector en al zeker niet in vergelijking met andere producten zoals bijvoorbeeld een boekje bloemen.

3. Is er sprake van grote voorfinanciering bij het uitgeven van een boek?

Er is inderdaad over het algemeen voorfinanciering nodig omdat de kosten ruim voor de ontvangst van de inkomsten gemaakt worden. (zie vraag 1)

4. U bent zelf een initiatiefnemer van de invoering van tax shelter in de boekensector. Waarom gelooft u dat de boekensector extra middelen nodig heeft en waarom denkt u dat tax shelter hiervoor de oplossing is?

Boek.be was voorstander van de tax shelter maar heeft zijn standpunt nu herzien. Het systeem is te complex. Het zou ook zorgen voor een enorme commercialisering, wat zou leiden tot vershraling van de boeken. Auteurs zouden minder intrinsieke waarde kunnen steken in het boek omdat ze artistieke toegevingen zouden moeten doen. In plaats van een tax shelter zou de overheid wel meer beleidsmatig de boekensector kunnen ondersteunen door bijvoorbeeld de openbare omroep aan te moedigen voldoende aandacht te schenken aan boeken of door een toegeving op vlak van belastingen door bijvoorbeeld de RSZ bijdragen te verlagen. Een goed cultureel beleid zou erin bestaan dat de consument zelf naar bepaalde boeken vraagt in de boekhandel in plaats van boeken te proberen verkopen aan de boekhandel zodat deze de aandacht kan trekken van de consument. Vaak is het zo dat het boek via de boekhandel bij de consument terecht komt, maar hier zou dus een omgekeerd proces moeten plaatsvinden, met name dat de consument naar de boekhandel stapt om naar een bepaald boek te vragen waardoor de boekhandel dit boek aankoopt.

5. Kent de boekensector reeds private investeringen?

Soms wel maar niet overdreven veel.

6. Vindt u dat de leenvergoeding uitgebreid zou moeten worden?

Nu wordt per lidkaart een vergoeding toegekend. Voor volwassenen is dit 0,10 eurocent en voor een kind 0,05 eurocent. Dit komt terecht in één centrale pot van waaruit de inkomsten verdeeld worden onder de verschillende auteurs en uitgeverijen. Het is dus niet zo dat berekend wordt hoeveel keer een bepaald boek wordt uitgeleend en hiervoor een vergoeding wordt betaald aan die bepaalde auteur. De leenvergoeding is dus gebaseerd op het solidariteitsprincipe.

Commerciële aspect

7. Hoe is het gesteld met de verkoopcijfers van boeken in het algemeen? Is er een bepaalde trend merkbaar de laatste jaren?

Er is een lichte daling in de verkoopcijfers ten opzichte van vorig jaar maar dit is relatief positief als we kijken naar de sterkere dalingen in de omringende landen. Over het algemeen is er wel een licht stijgende evolutie merkbaar in de verkoop van boek maar de laatste tijd vlakt deze toch een beetje af. Concrete cijfers heeft boek.be verzameld sinds 2009. Zie verkoopstatistieken en bijgaande uitleg van boek.be in bijlage.

8. Welke invloed heeft de digitalisering van boeken op de verkoopcijfers?

Er wordt gevreesd dat de digitalisering ten nadele zal gaan van de papieren versie van het boek. De grote schrik is dat er veel illegale kopijen zullen verspreid worden. Het vormt een bedreiging voor de boekhandels indien deze geen andere invulling geven

aan hun boekhandel. Er kan hier gekeken worden naar de muziekindustrie waar platenwinkels ook minder vertegenwoordigd zijn sinds de invoering van de cd en latere het elektronische downloaden van muziek. Ook voor de auteurs kan een vergelijking worden gemaakt met de muzikartiesten die minder cd's verkopen en vooral inkomsten halen uit optredens. Maar de digitalisering moet als een opportuniteit worden gezien en er moet nagedacht worden over hoe ingespeeld kan worden op dit nieuw gegeven binnen de boekensector. Dit is wel wenselijk, aangezien de boekensector in al die tijd geen enkele grote verandering heeft ondergaan en het nu ineens allemaal snel gebeurt. De muziekindustrie heeft nog de cd als tussenstadium gekend.

De prijs van een digitale versie van een boek zal minder kosten dan de papieren versie dus zal de verkoopprijs ook lager liggen maar zal er wel voldoende moeten worden verkocht indien men aan eenzelfde omzet wil komen.

9. Is er een grote markt voor commerciële cultuur?

In de boekensector wordt veelal niet vertrokken vanuit de winstgedachte maar vanuit het idee om als auteur een intrinsieke waarde in het boek te leggen. Je kan dus wel stellen dat auteurs niet zo op commercie gesteld zijn omwille van het feit dat ze dan artistieke toegevingen moeten doen en meestal zijn ze hiertoe niet bereid.

10. Ziet u een duidelijk positief verband tussen de promotie die gevoerd wordt voor een bepaald boek en de verkoopcijfers?

Wanneer een boek besproken wordt op televisie of in de krant, is het vaak zo dat er meer verkocht wordt. Zeker wanneer het in bekende programma's komt zoals bijvoorbeeld het programma 'De rode loper'.

Concrete toepassing van tax shelter

11. In de huidige tax shelter wetgeving is het verplicht om voor 90% van het ontvangen investeringsbedrag kosten te maken in België. Hoe kan dit volgens u toepassing vinden in de boekensector? Zou de regeling dan enkel gelden voor Belgische auteurs?

/

12. Volgens de wet moet geïnvesteerd worden in een erkende filmmaatschappij. Zou een uitgeverij dan in aanmerking komen in de boekensector? Welke criteria zou worden gebruikt?

Hiervoor kan een uitgeverij dienen die erkend is door het VAF. Deze erkenning gebeurt indien de uitgeverij voldoet aan bepaalde criteria.

Standpunt van Boek.be

13. Wat is uw persoonlijke mening omtrent een eventuele introductie van de tax shelter in de boekensector? Geloof u in de slaagkansen hiervan?

Zie vorige vragen

14. Wat zijn volgens u mogelijke knelpunten voor de implementatie van een tax shelter in de boekensector?

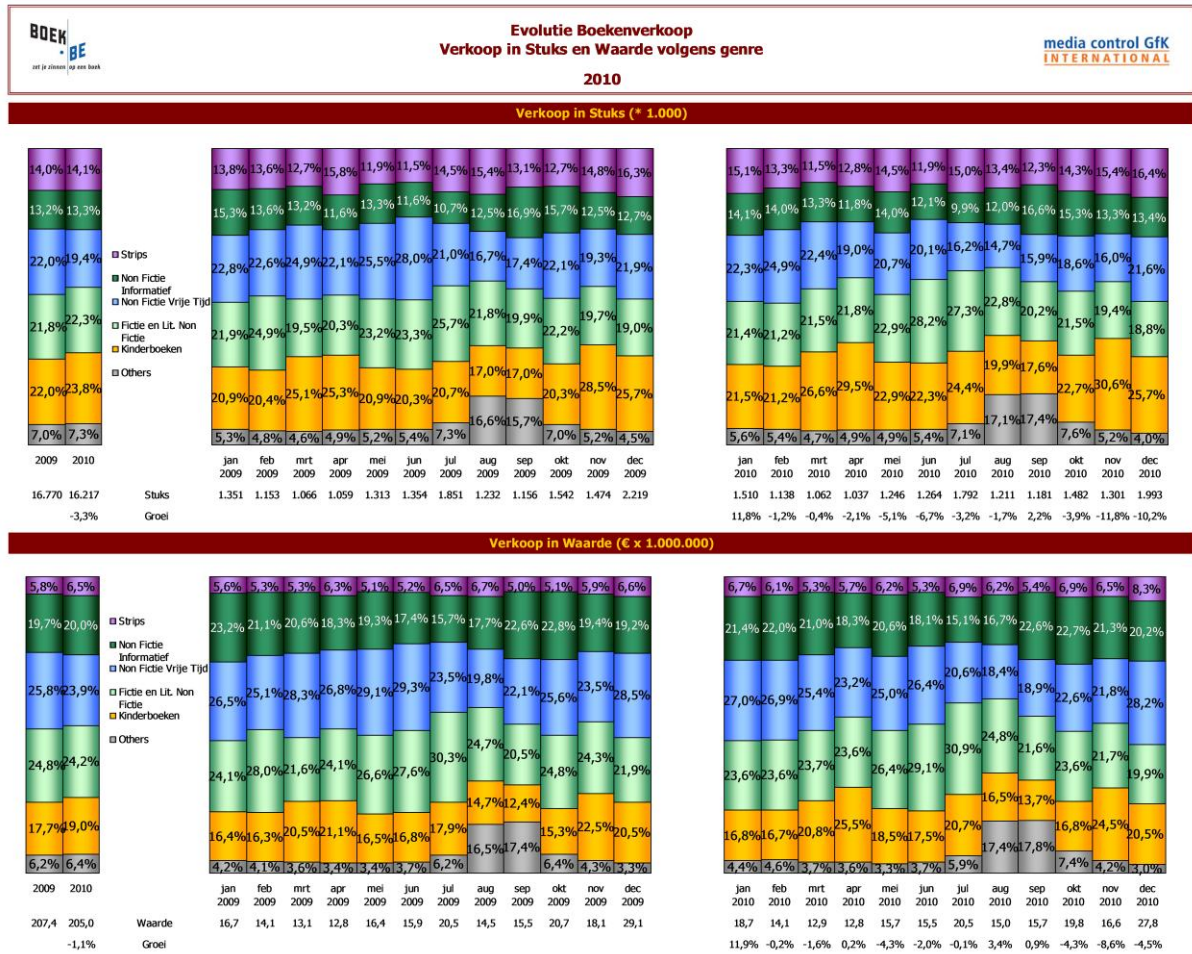
Er zijn slechts een beperkt aantal projecten waarvoor tax shelter zou kunnen worden gebruikt, met name de bestsellers met een internationaal thema. Dergelijke projecten kunnen worden vertaald en uitgegeven in andere landen. Maar bij de meeste boeken is dit niet het geval. Tax shelter financiering hoort niet echt thuis in de boekensector want deze zou vooral dienen voor extra promotie. Maar voor publiciteit van het boek moet niet betaald worden. Dit gebeurt aan de hand van redactionele publiciteit zoals bijvoorbeeld een voorstelling van het boek op de televisie in een praatprogramma of een recensie in de kranten of tijdschriften. De vraag naar boeken van de consument wordt dus via de media gecreëerd

De boekhandel vormt een filter aangezien deze zelf beslist welke boeken hij aankoopt en welke niet. Zo kunnen niet alle boeken ter beschikking worden gesteld aan de consument. .

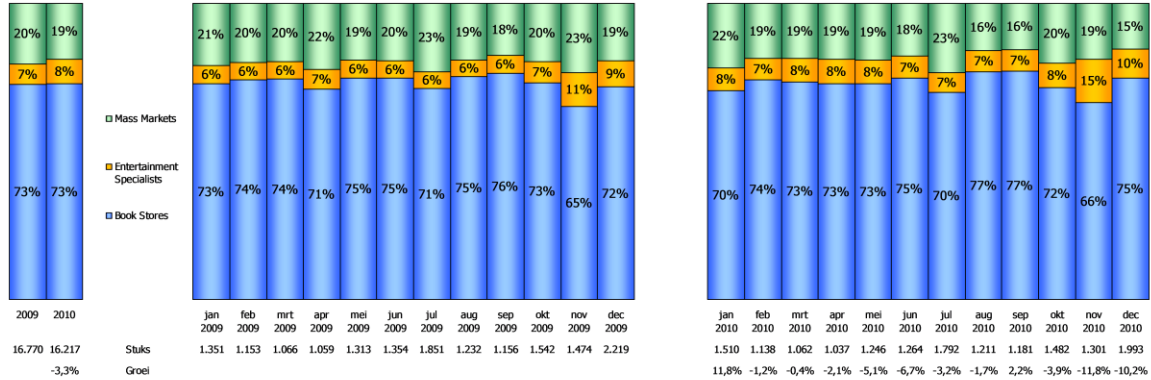
15. Zou het een goed idee zijn om ook een tax shelter maatregel in te voeren voor andere takken in de culturele sector, zoals bijvoorbeeld voor theater of opera?

Er wordt eerder gedacht aan het afschaffen van de tax shelter in het algemeen dus ook in de filmindustrie.

6.4 Verkoopstatistieken boek.be



Verkoop in Stuks (* 1.000)



Verkoop in Waarde (€ x 1.000.000)

